

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

УДК 811.111'25=161.2:801.631.51:004.773

Погоджено
Декан гуманітарно-педагогічного
факультету,
кандидат філософських наук, доцент
_____ Савицька І.М.
«___» _____ 2024 р.

Допускається до захисту
Завідувач кафедри іноземної
філології і перекладу,
доктор педагогічних наук, професор
_____ Амеліна С.М.
«___» _____ 2024 р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: **«Лексичні та граматичні трансформації у перекладі українською мовою англомовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів»**

Спеціальність **035 «Філологія»**

Спеціалізація **035.041 – германські мови та літератури (переклад включно)**

Освітня програма: **«Англійська мова та друга іноземна»**

Програма підготовки: **освітньо-професійна**

Виконав

_____ **С.А. НАВОЗЕНКО**

Керівник магістерської роботи

кандидат педагогічних наук, доцент

_____ **О. М. Тепла**

КИЇВ – 2024

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри
іноземної філології і перекладу,
доктор педагогічних наук, професор
_____ Амеліна С.М.

« ____ » _____ 2024 р.

**ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ**

Студент **Навозенко Сергій Андрійович**

Спеціальність **035 «Філологія»**

Освітня програма **«Англійська мова та друга іноземна»**

Програма підготовки: **освітньо-професійна**

Тема магістерської роботи: **«Лексичні та граматичні трансформації у перекладі українською мовою англомовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів»**

затверджена наказом від «14» грудня 2023р. № 2279 "С"

Керівник магістерської роботи: кандидат педагогічних наук, доцент Тепла О.М.

Термін подання студентом магістерської роботи: «30» жовтня 2024 р.

Вихідні дані до магістерської роботи: Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Концепція розвитку освіти до 2025 року.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Схарактеризувати особливості англомовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів.

2. Визначити оптимальні методи перекладу текстів документів.

3. Здійснити кількісний аналіз лексико-граматичних перекладацьких трансформацій для виявлення тенденцій їхнього функціонування у процесі перекладу англійськомовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів українською мовою.

4. Визначити комунікативні стратегії у перекладі англійськомовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів українською мовою.

Дата видачі завдання «17» жовтня 2023 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

О. М. Тепла

Завдання прийняв до виконання

С. А. Навозенко

РЕФЕРАТ

У сучасному глобалізованому суспільстві міжнародна співпраця та торгівля охоплюють широкий спектр напрямків, серед яких особливе місце займає перевезення небезпечних вантажів. Документація, що регламентує правила та вимоги для транспортування таких вантажів, здебільшого складена англійською мовою, що викликає необхідність її перекладу на інші мови, зокрема українську. Точний і правильний переклад таких документів є ключовим для забезпечення безпеки та відповідності міжнародним стандартам.

Дослідження присвячено проблемі перекладу англійських документів щодо перевезення небезпечних вантажів на українську мову, що має актуальність у контексті міжнародної співпраці та забезпечення безпеки транспортування. Основна увага приділяється лексичним і граматичним трансформаціям, що виникають під час перекладу, оскільки вони суттєво впливають на точність передачі змісту.

Мета дослідження полягає в аналізі трансформацій, що застосовуються для перекладу спеціалізованих термінів і синтаксичних конструкцій, з метою визначення ефективних перекладацьких стратегій. Дослідження розглядає проблеми, пов'язані з перекладом вузькоспеціалізованих термінів та адаптацією англійських граматичних конструкцій до української мови.

Завдання дослідження включають характеристику теоретичних основ перекладу, аналіз лексичних і граматичних трансформацій, а також розробку рекомендацій для підвищення якості перекладу. Практичне значення роботи полягає у вдосконаленні процесу перекладу технічних і юридичних текстів, що сприятиме безпеці перевезення небезпечних вантажів та відповідності міжнародним стандартам.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному підході до аналізу типових трансформацій у перекладі, а також у пропозиції нових методів адаптації термінології, що не має прямих відповідників у українській мові.

Структура роботи включає вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел.

Ключові слова: небезпечні вантажі, переклад, лексичні трансформації, граматичні трансформації, міжнародні стандарти, технічний переклад, юридичний переклад, спеціалізовані терміни, англомовні документи, безпека транспортування.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи дослідження лексичних та граматичних трансформацій у перекладі	11
1.1 Поняття лексичних та граматичних трансформацій у перекладацькій практиці.....	11
1.2. Основні методи дослідження перекладу офіційних документів	17
1.3. Характеристика англомовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів	21
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	24
РОЗДІЛ 2. Лінгвістичний аналіз перекладу документів з англійської мови.....	26
2.1. Лексичні трансформації у перекладі англомовних термінів і фразеологізмів	26
2.2. Граматичні трансформації у перекладі синтаксичних структур.....	33
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	43
РОЗДІЛ 3. Перекладацький аналіз і адаптація змісту.....	45
3.1. Стратегії перекладу документів щодо перевезення небезпечних вантажів.....	45
3.2. Збереження точності і юридичної коректності в перекладі.....	50
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	55
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному глобалізованому світі міжнародна співпраця та торгівля охоплюють різноманітні сфери діяльності, серед яких перевезення небезпечних вантажів займає одне з ключових місць. Документи, що регулюють правила та вимоги щодо транспортування таких вантажів, переважно складаються англійською мовою, що зумовлює необхідність їхнього перекладу на інші мови, зокрема українську. Правильне й точне відтворення змісту таких документів є важливою складовою забезпечення безпеки та дотримання міжнародних стандартів.

Лексичні та граматичні трансформації в процесі перекладу цих документів мають особливу актуальність, оскільки кожна мовна одиниця несе певну правову та технічну інформацію. Вибір неадекватних перекладацьких стратегій може призвести до спотворення значення або втрати суттєвих деталей, що може мати критичні наслідки для реального застосування положень таких документів. Зокрема, англійська мова, як основна мова міжнародного спілкування у сфері транспорту, має свої особливості щодо використання термінології, модальності та синтаксичних конструкцій, які не завжди мають пряму відповідність в українській мові.

Граматичні трансформації, такі як зміна структури речень, порядок слів, синтаксичні адаптації, є невід'ємною частиною перекладацького процесу, особливо в юридичних текстах. Для точного відтворення смислових відтінків і формальних вимог документів, необхідно враховувати специфіку граматичної будови обох мов. Лексичні трансформації, в свою чергу, пов'язані з перекладом вузькоспеціалізованих термінів, що часто не мають точного відповідника в українській мові, або ж їхній переклад потребує додаткової адаптації для відповідності контексту.

Таким чином, дослідження лексичних і граматичних трансформацій у перекладі документів щодо перевезення небезпечних вантажів є надзвичайно актуальним як для практикуючих перекладачів, так і для науковців. Це дослідження допоможе удосконалити перекладацькі підходи, що дозволить підвищити точність та ефективність перекладу спеціалізованих текстів, а також сприятиме безпечному і ефективному транспортуванню небезпечних вантажів відповідно до міжнародних стандартів.

Об'єкт дослідження: Процес перекладу англomовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів на українську мову.

Предмет дослідження: Лексичні та граматичні трансформації, які застосовуються під час перекладу англomовних документів з тематики перевезення небезпечних вантажів на українську мову.

Мета дослідження: Проаналізувати лексичні та граматичні трансформації, які використовуються під час перекладу англomовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів, з метою виявлення основних підходів та стратегії перекладу, а також визначити, як ці трансформації впливають на точність передачі змісту в українському варіанті тексту.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати основні теоретичні засади перекладу спеціалізованих текстів, зокрема документів, що стосуються транспортування небезпечних вантажів.
2. Визначити ключові лексичні та граматичні трансформації, що використовуються при перекладі англomовних документів на українську мову.

3. Проаналізувати приклади перекладу з точки зору лексичних трансформацій, зокрема переклад вузькоспеціалізованих термінів і сталих виразів.
4. Дослідити граматичні трансформації, що виникають через синтаксичні та структурні відмінності між англійською та українською мовами.
5. Розробити рекомендації щодо підвищення точності та якості перекладу документів з тематики перевезення небезпечних вантажів на українську мову.

Методи дослідження:

- Індуктивний метод використовується для формування загальних висновків на основі конкретних спостережень. У дослідженні лексичних та граматичних трансформацій цей метод може застосовуватися для аналізу конкретних випадків перекладу термінів і фраз, що стосуються перевезення небезпечних вантажів. Наприклад, шляхом аналізу декількох перекладів одного й того ж терміна можна виявити закономірності та тенденції у використанні лексики.
- Метод аналізу є основою дослідження, оскільки дозволяє детально розглянути мовні одиниці. Аналіз може бути як лексичним, так і граматичним, що дає змогу виявити специфічні трансформації при перекладі. Наприклад, аналіз конструкцій, які використовуються в англійських документах щодо перевезення небезпечних вантажів, дозволяє виявити особливості їх українських аналогів.
- Спостереження є важливим методом, який дозволяє вивчити реальні приклади використання перекладених документів у практиці. Це може включати аналіз документів, які вже були перекладені, а також спостереження за тим, як використовуються ці переклади в різних контекстах (правових, професійних, навчальних).

- Моделювання застосовано для створення гіпотетичних сценаріїв, у яких лексичні та граматичні трансформації відіграють важливу роль. Це дозволяє перевірити, як різні підходи до перекладу впливають на зрозумілість і точність інформації. Наприклад, можна змоделювати ситуацію, в якій застосовуються різні терміни для одного й того ж небезпечного вантажу і оцінити, як це вплине на сприйняття документа.
- Формалізація включає створення формальних описів лексичних і граматичних трансформацій, що дозволяє чітко визначити правила та закономірності, які діють у перекладах. Це може включати розробку таблиць або схем, що ілюструють, як певні терміни чи конструкції трансформуються при перекладі з англійської на українську мову.
- Порівняльний аналіз. дозволяє порівняти оригінальні англійські документи з їхніми українськими перекладами, щоб виявити специфічні лексичні та граматичні зміни. Порівняльний аналіз може допомогти виявити не лише збережені, а й втрачені значення та нюанси.
- Контент-аналіз можна використовувати для вивчення частоти вживання певних термінів або структур у перекладах, що стосується перевезення небезпечних вантажів. Це дозволяє зрозуміти, які лексичні та граматичні трансформації є найбільш поширеними і як вони впливають на сприйняття документа.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що його результати можуть бути використані для вдосконалення процесу перекладу англійських документів щодо перевезення небезпечних вантажів на українську мову. Зокрема, запропоновані в роботі рекомендації щодо лексичних та граматичних трансформацій допоможуть перекладачам забезпечити точність і адекватність перекладу, що особливо важливо у юридичних і технічних текстах, де помилки можуть призвести до серйозних правових і безпекових наслідків.

Крім того, дослідження може стати основою для навчальних програм з перекладу спеціалізованих текстів та сприятиме підвищенню професійної компетентності перекладачів у сфері технічного й юридичного перекладу.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному підході до аналізу лексичних та граматичних трансформацій, які виникають під час перекладу документів з англійської мови на українську у сфері перевезення небезпечних вантажів. У дослідженні вперше систематизовано типові трансформації, що застосовуються у таких перекладах, та виявлено їхній вплив на точність відтворення змісту документів.

Крім того, робота висвітлює нові аспекти адаптації англійської термінології, що не має прямого відповідника в українській мові, та пропонує способи вирішення проблем, пов'язаних із передачею спеціалізованих термінів і граматичних конструкцій.

Структура роботи – робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи дослідження лексичних та граматичних трансформацій у перекладі

1.1 Поняття лексичних та граматичних трансформацій у перекладацькій практиці

Переклад — це складний і багатогранний процес, що вимагає від перекладача не лише знання мов, але й глибокого розуміння культури, контексту та особливостей обох мов. Одним із ключових аспектів успішного перекладу є вміння застосовувати лексичні та граматичні трансформації. Ці трансформації є необхідними для того, щоб забезпечити точність, зрозумілість та адекватність переданого змісту [4].

Лексичні трансформації охоплюють зміни на рівні слів і виразів. Вони включають такі процеси, як заміна, омонімія, синонімія, калькування та адаптація термінів. Наприклад, у випадках, коли в одній мові існує термін, що має декілька значень, перекладач може обрати той, який найбільше відповідає контексту. Лексичні трансформації дозволяють зберегти точність і відповідність термінології, що є особливо важливим у технічних, юридичних та наукових текстах. Водночас, необхідність адаптації слів і виразів до мовних та культурних особливостей цільової мови може вимагати використання синонімів або створення нових термінів [48].

Граматичні трансформації, у свою чергу, стосуються змін у структурі речень і граматичних формах. Вони можуть включати зміни порядку слів, використання різних часів, а також зміни в синтаксичній будові. Наприклад, в англійській мові часто використовується активний стан, тоді як в українській для підкреслення об'єкта дії може бути застосований пасивний стан. Це вимагає від

перекладача не лише технічних навичок, але й креативності в адаптації структури речення, щоб зберегти не лише значення, але й стиль оригіналу.

Переклад можна розглядати як зіставлення двох мовних систем на всіх її рівнях. Лінгвістичний аспект перекладу є найнижчим у ієрархії завдань, проте він є критично важливим для адекватної передачі змісту оригінального тексту. Перекладачеві потрібно не лише відтворити зміст, закодований у реченнях, але й врахувати інформацію, пов'язану з культурою, традиціями та смаками народу, що потребує виходу за межі суто лінгвістичного аналізу (вищий рівень перекладу). Це відоме як екстралінгвістична інформація або фонові знання. Проте, як зазначає В.С. Виноградов, процес перекладу починається з лінгвістичного рівня [3].

Під час перекладу часто виникає необхідність відмовитися від буквального перекладу, і перекладач може вдаватися до зміни внутрішньої форми слова чи словосполучення або повної заміни, що називається перекладацькою трансформацією. Відповідно до визначення в лінгвістичній енциклопедії О.О. Селіванової, трансформація є основою багатьох методів перекладу, яка полягає в зміні формальних (лексичних або граматичних) або семантичних компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, що підлягає передачі. Цей термін використовується в багатьох сферах мовознавства і має різноманітні трактування. [1]

Щоб визначити, що таке «перекладацька трансформація», слід спочатку з'ясувати його суть. Різні вчені (Л.С. Бархударов, О.Д. Швейцер, Я.Й. Рецкер, В.Н. Комісаров, Л.К. Латишев та ін.) по-різному інтерпретують це поняття. Наприклад, Я.Й. Рецкер вважає трансформації прийомами логічного мислення, які допомагають виявити значення іноземного слова в контексті та знайти відповідник, що не збігається з словниковим. Загалом перекладацькі трансформації можуть розглядатися як міжмовні перетворення, перебудови

вихідного тексту або заміни його елементів для досягнення адекватності та еквівалентності перекладу. Основними рисами перекладацьких трансформацій є їх міжмовний характер і орієнтація на досягнення адекватності.

На сьогоднішній день існує багато класифікацій перекладацьких трансформацій, розроблених різними авторами. Наприклад, Л.К. Латишев класифікує їх за характером відхилення від міжмовних відповідностей на такі види [22]:

- 1) морфологічні – заміна однієї категоріальної форми іншою;
- 2) синтаксичні – зміна синтаксичної функції слів;
- 3) стилістичні – зміна стилістичного забарвлення тексту;
- 4) семантичні – зміна не лише вираження змісту, але й самого змісту;
- 5) змішані – комбінація лексико-семантичних і синтаксичноморфологічних трансформацій.

Я.Й. Рецкер розрізняє лише два типи: граматичні, що охоплюють заміни частин мови, та лексичні, що включають конкретизацію, генералізацію і компенсацію втрат у процесі перекладу. Л.С. Бархударов пропонує класифікацію за формальними ознаками: перестановка, додавання, заміна і опущення, зазначаючи, що цей поділ є умовним. Вчені А.М. Фітерман і Т.Р. Левицька у спільній праці виділяють три основні типи трансформацій [30]:

1. граматичні, які включають перестановки, опущення та додавання;
2. стилістичні, до яких належать синонімічні заміни, описовий переклад і компенсація.
3. Лексичні трансформації охоплюють заміну, додавання, конкретизацію та генералізацію понять. Далі розглянемо класифікацію О.Д. Швейцера, який виділяє такі групи трансформацій:

4. Трансформації на компонентному рівні семантичної валентності, що включають різні види замін. Наприклад, заміну морфологічних засобів на лексичні, інші морфологічні, синтаксичні чи фразеологічні елементи.

5. Трансформації на референціальному рівні, які включають: – конкретизацію (гіпонімічну трансформацію); – генералізацію (гіперонімічну трансформацію); – заміну реалій (інтергіпонімічну трансформацію); – переклад за допомогою реметафоризації (синекдохічну трансформацію); – метонімічні трансформації; – реметафоризацію (заміна однієї метафори іншою); – деметафоризацію (заміна метафори її антиподом); – комбінації згаданих трансформацій.

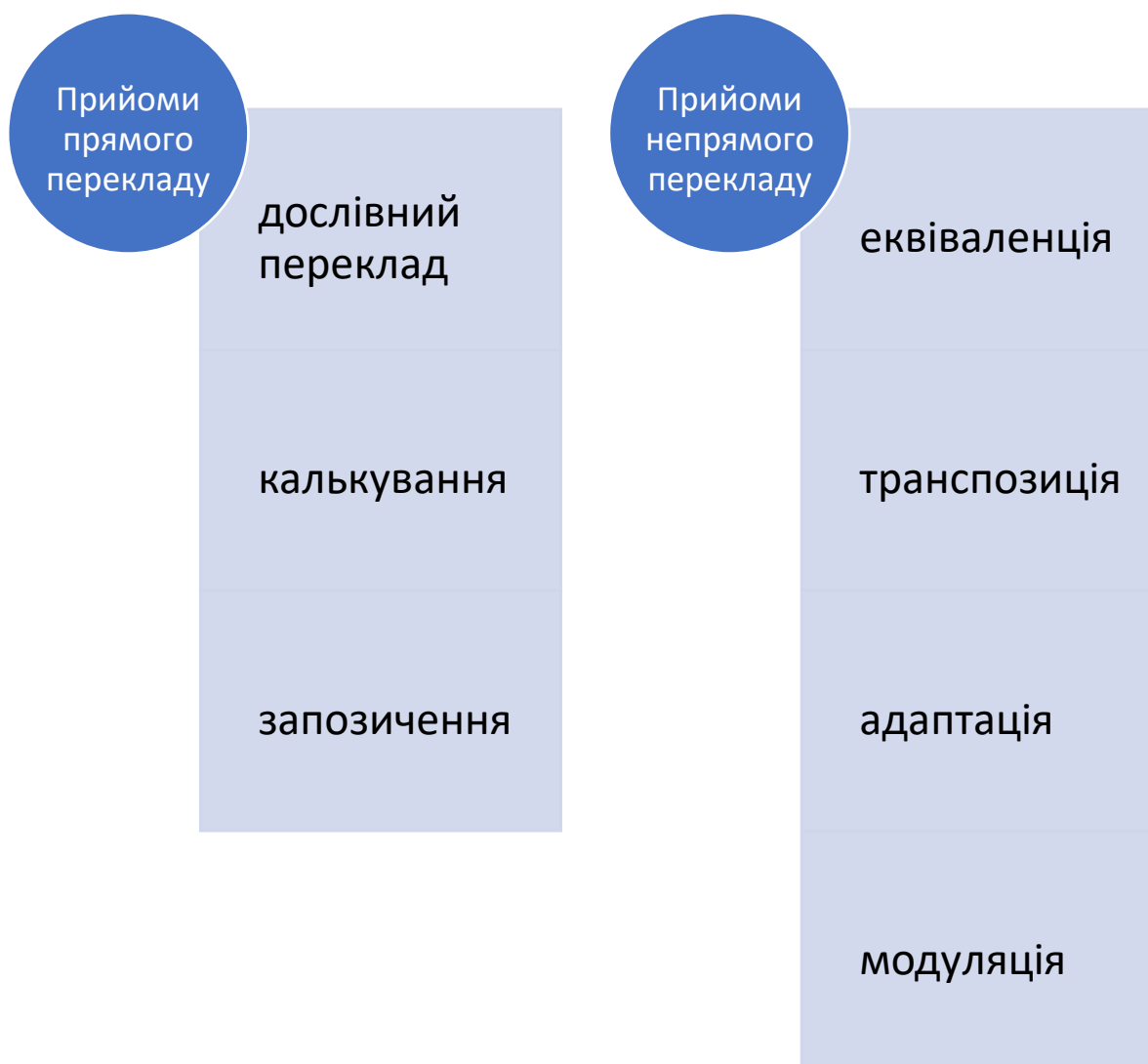
6. Трансформації на стилістичному рівні: компресія та розширення. Компресія включає еліпсис, семантичне стискання, опущення зайвих елементів і лексичне згортання.

Р.К. Міньяр-Білоручев також виділяє три основні типи трансформацій: лексичні, граматичні та семантичні.

1. Лексичні трансформації включають методи генералізації та конкретизації;
2. Граматичні трансформації охоплюють пасивізацію, заміну частин мови та членів речення, об'єднання або членування речень;
3. Семантичні трансформації включають синонімічні та метафоричні заміни, логічний розвиток понять, антонімічний переклад та компенсацію.

Також слід звернути увагу на погляди іноземних лінгвістів, таких як Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне [18]. Хоча вони не описують різновиди перекладацьких трансформацій, пропонують певні прийоми, які корисні під час перекладу. Наприклад, при непрямому перекладі зміст тексту може спотворюватися або зовсім зникати, і в такому випадку прямий переклад стає неможливим. Ж.

Дарбельне та Ж.-П. Віне виокремлюють дві групи технічних прийомів, що використовуються під час перекладу:

1. Прийоми прямого перекладу: – дослівний переклад; – калькування; – запозичення;
2. Прийоми непрямого перекладу: – еквіваленція (передача змісту іншими словами); – транспозиція (заміна частини мови); – адаптація (зміна деталей); – модуляція (зміна точки зору).

М.К. Гарбовський, окрім трансформацій, виділяє й перекладацькі деформації, які також є перетвореннями, але пов'язані з перекладацькими втратами і

стосуються, насамперед, форми мовленнєвого твору, хоча можливі й семантичні деформації. Він також виокремлює неусвідомлені перекладацькі помилки. Причинами помилок можуть бути недостатнє володіння мовою оригіналу, брак когнітивного досвіду, недостача знань про описувану реальність, неувважність до системи смислів тексту, нерозуміння авторської думки та інші чинники. Однак, такий поділ перекладацьких перетворень ускладнює визначення трансформацій, адже межа між трансформаціями та деформаціями є неясною, і дослідники по-різному трактують ці поняття. Розмежування трансформацій та помилок надає трансформаціям позитивний статус, але складно визначити критерії оцінки відповідності оригіналу й перекладу, враховуючи різні підходи та цілі перекладу [17].

Отже, лексичні та граматичні трансформації в перекладацькій практиці є невід'ємними складовими, що допомагають досягти адекватності та точності перекладу. Їхнє використання дозволяє врахувати особливості обох мов, забезпечити природність звучання тексту та передати смислові нюанси. У світі, де комунікація між культурами стає дедалі важливішою, розуміння та вміння застосовувати ці трансформації стає необхідною компетенцією для кожного перекладача.

1.2. Основні методи дослідження перекладу офіційних документів

Дослідження перекладу офіційних документів є важливою складовою перекладознавства, оскільки такі тексти мають специфічний характер, вимагають високого рівня точності і дотримання юридичних норм. Переклад офіційних документів не лише передає інформацію, але й формує правову основу для міжнародних відносин, торгівлі та співпраці. У зв'язку з цим, для дослідження даного процесу необхідно застосовувати різноманітні методи, що дозволяють глибше зрозуміти його особливості та виклики [18].

аналіз тексту

компаративний аналіз

метод анкетування або
інтерв'ювання

метод контент-аналізу

Одним із основних методів є **аналіз тексту**, що передбачає детальне вивчення лексичних, граматичних та стилістичних особливостей оригіналу та його перекладу. Цей метод дозволяє виявити не лише проблеми, що виникають під час перекладу, але й шляхи їхнього подолання. Наприклад, аналіз термінології може вказати на відмінності у правовій системі, які потребують адаптації під

час перекладу. Окрім того, текстовий аналіз допомагає встановити відповідність між структурами речень в оригіналі та перекладі, що є критично важливим для збереження юридичної точності [10].

Ще одним важливим методом є **компаративний аналіз**, який передбачає порівняння оригіналу з перекладом. Цей метод дозволяє визначити, які лексичні та граматичні трансформації були застосовані, а також оцінити, наскільки успішно вдалося зберегти смислові та стилістичні нюанси. Компаративний аналіз також може включати вивчення кількох версій перекладу одного й того ж документа, що дає можливість оцінити, як різні підходи впливають на фінальний результат.

Крім того, **метод анкетування або інтерв'ювання** може бути корисним для збору думок практикуючих перекладачів і експертів у сфері офіційного перекладу. Це дозволяє виявити поширені труднощі та практичні стратегії, які використовуються у перекладі. Такі дані можуть стати основою для формулювання рекомендацій щодо вдосконалення процесу перекладу.

Нарешті, **метод контент-аналізу** допомагає вивчити наявні офіційні документи, їх структуру, стилістику та специфіку термінології. Цей підхід дозволяє встановити закономірності в перекладацькій практиці, що можуть бути використані для створення навчальних матеріалів або розробки стандартів для перекладу офіційних документів [19].

Існують фактори, які можуть полегшити роботу перекладача. Ці фактори пов'язані з близькістю правових систем. Однак, якщо правові системи значно відрізняються, мовна спорідненість може стати лише додатковим навантаженням, ускладнюючи процес перекладу. Щоб зберегти ідентичність змісту оригінального тексту, переклад має здійснюватися безпосередньо з оригінальної мови, уникаючи посередніх перекладів з інших мов або з перекладів самих звітів про стан і розвиток певних правовідносин.

Точність і коректність перекладу завжди залежать від стилю, але нерідко зрозумілість тексту може призводити до неточностей або неправильностей. Наприклад, у дебатах і промовах під час перекладу часто ігноруються стиль і якість, оскільки головним є лише точна передача інформації.

Щодо міжнародних угод та договорів, які перекладаються всіма офіційними мовами, закріпленими в конституціях окремих держав, вони мають однакову юридичну силу. Така ж ситуація спостерігається в країнах Європейського Союзу, де важливим є обов'язкове порівняння всіх перекладів, навіть якщо вони виконані офіційними мовами [9].

До труднощів у перекладі юридичних текстів відносяться специфіка англійської юридичної термінології, яка вживається в нормативно-правових актах, договорах та інших документах. У таких випадках існує особливий стиль перекладу, відомий як *legalese*, який характеризується специфічними формулюваннями та конструкціями, що використовуються для створення юридичних текстів.

Legalese — це термін, що використовується для позначення юридичного стилю викладу інформації англійською мовою. Цей стиль відрізняється особливою точністю та специфічною побудовою фраз і речень, що ускладнює роботу перекладачів, які не мають достатнього знання англійської юридичної термінології.

З часом *legalese* став використовуватися не тільки для складання нормативно-правових актів, судових рішень та угод, але й у повсякденному спілкуванні юристів. В останні роки все частіше популяризується рух *Plain English*, який пропагує використання звичайної англійської мови замість складного *legalese*. Однак повна відмова від *legalese* у юридичній теорії та практиці є малоімовірною і викликає зростаючий інтерес у науковців [24].

Серед характеристик *legalese* можна виділити:

- Використання виразів, фраз та слів, які мають конкретне значення лише в цьому стилі.
- Принцип *nemo dat quod non habet*, що встановлює правило про неможливість передачі права власності на об'єкт, яким особа не розпоряджається.
- Визначення *replevin*, яке означає позовну заяву про повернення права володіння рухомим або нерухомим майном.
- Вживання фраз, слів і виразів із юридичним значенням, наприклад:
  - *tort of nuisance* — порушення права володіння майном;
  - *valuable consideration* — виконання договору сторонами, що може призвести до судового розгляду.
- Використання лексики формального стилю, що є архаїзмом у повсякденному спілкуванні:
  - *hereinafter* — далі за текстом;
  - *aforesaid* — раніше згаданий.
- Стиль, що характеризується складними реченнями, що містять кілька підрядних та сурядних частин, які доповнюють зміст основного речення.

Отже, дослідження перекладу офіційних документів потребує застосування комплексного підходу, що включає різноманітні методи аналізу. Це дозволяє не лише зберегти юридичну точність та адекватність тексту, але й підвищити якість перекладу в цілому, що є важливим для розвитку міжнародної комунікації та співпраці.

1.3. Характеристика англомовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів

Англомовні документи, що стосуються перевезення небезпечних вантажів, відіграють важливу роль у забезпеченні безпеки, охорони навколишнього середовища та дотримання міжнародних стандартів. Ці документи регламентують правила і процедури, що стосуються транспортування небезпечних матеріалів, від товарів, що легко займалися, до отруйних або радіоактивних речовин. Зважаючи на зростаючу глобалізацію та інтеграцію ринків, правильне оформлення таких документів є критично важливим для забезпечення безперервності постачання і уникнення аварій [17].

В англійському праві існує безліч словосполучень, які часто використовуються у формі скорочень. Це ускладнює роботу перекладача, адже необхідно не лише розшифрувати такі скорочення, але й точно передати значення оригінальної фрази. Наприклад, словосполучення "Rules of evidence" перекладається як "правила доказів", проте в реальності це означає правила, що регламентують збори, зберігання та подання доказів. Аналогічно, "Drug Institute" дослівно означає "інститут наркотиків", однак перекладачі мають розглядати його як установу, що займається боротьбою з незаконним обігом наркотиків. Інші приклади включають "Financial Fraud Institute" (інститут фінансової боротьби) та "DUI" (водіння в стані алкогольного сп'яніння) [8].

Деякі скорочення використовуються лише в певних професійних сферах, наприклад, "DUI/DWI" (водіння автомобіля в нетверезому стані) та "ROR" (звільнення з підпискою про невиїзд). Важливою проблемою є різниця в трактуванні юридичних термінів між британським та американським

варіантами англійської мови, що створює додаткові виклики для перекладачів. Наприклад, термін "Attorney General" має різні значення в цих двох системах права, і для коректного перекладу важливо знати, який варіант мови використовувався в оригінальному тексті. В американському контексті це поєднання посад Генерального прокурора та Міністра юстиції, тоді як у Великій Британії ці функції виконуються різними особами, і термін стосується головної юридичної особи, що консультує уряд [6].

Вивчивши наведені приклади, можна стверджувати, що переклад юридичних термінів значною мірою залежить від специфіки юридичної термінології оригінального тексту, побудови речень і мовних особливостей. Не слід забувати, що не всі юридичні тексти призначені для фахівців, а часто розраховані на широке коло читачів, які можуть не володіти юридичною термінологією. Також перекладачеві важливо враховувати культурні відмінності між україномовними та англomовними країнами, різницю в системах законодавства, виконавчої та судової влади, а також зберігати структуру оригіналу.

Часто виникають труднощі під час перекладу текстів, пов'язаних із специфічними галузями права, такими як сімейне, адміністративне чи кримінальне право. Натомість, тексти міжнародних галузей права, що базуються на співпраці, можуть бути легшими для перекладу, оскільки вони часто знаходяться на схожих етапах розвитку, наприклад, банківське та торгове право, захист прав споживачів [22].

Загалом, юридичні тексти можуть бути перекладені з урахуванням пізнавального та правозастосовного аспектів. На міжнародному рівні переклади необхідні для реалізації та дотримання правових норм, а в міжнародному праві – для укладення угод і договорів. Важливо пам'ятати, що кожна категорія

юридичних текстів має свої особливості стилю, структури та мовних рис, які необхідно дотримуватись під час перекладу.

По-перше, англomовні документи зазвичай регулюються міжнародними конвенціями, такими як Регламент ООН з перевезення небезпечних вантажів, який визначає класи небезпечних матеріалів та їх характеристики. Ці документи містять специфікації щодо маркування, упаковки та документування, що забезпечує ідентифікацію вантажу на всіх етапах транспортування. Наприклад, міжнародні стандартні етикетки містять кольори та символи, що одразу вказують на небезпеку, що дозволяє митним службам та водіям оперативно реагувати в разі надзвичайної ситуації.

По-друге, важливою частиною англomовних документів є інструкції щодо реагування на аварійні ситуації. У разі витoku небезпечних вантажів або інших інцидентів, ці документи містять інформацію про заходи безпеки, необхідні для мінімізації ризиків. Наприклад, вказівки щодо евакуації, надання першої допомоги, а також контактні дані аварійних служб стають незамінними в критичних ситуаціях [45].

Крім того, документи також регулюють питання відповідальності перевізників, що включає юридичні аспекти, пов'язані з пошкодженням вантажу або завданням шкоди третім особам. Вони часто містять умови страхування, які захищають як відправника, так і отримувача вантажу. Це забезпечує не лише правову впевненість, але й сприяє укладенню довгострокових бізнес-відносин між учасниками.

На завершення, англomовні документи щодо перевезення небезпечних вантажів є невід'ємною частиною глобальної логістичної системи. Їх ретельне опрацювання, дотримання вимог і регулярне оновлення відповідно до міжнародних норм забезпечують безпеку перевезень та захист навколишнього

середовища. У світі, де ризики зростають, така документація стає ключовим інструментом для мінімізації потенційних загроз.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У першому розділі теоретичних основ перекладу лексичних та граматичних трансформацій було розглянуто ключові аспекти перекладацької практики на прикладі англомовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів.

У першому пункті розділу, присвяченому поняттям лексичних та граматичних трансформацій, з'ясовано, що переклад документів офіційного стилю вимагає адаптації мовних одиниць через різницю між мовними системами англійської та української мов. Лексичні трансформації включають зміни на рівні слів та виразів, що спричинені відмінностями в лексичних фондах двох мов, тоді як граматичні трансформації стосуються модифікацій синтаксичних структур для забезпечення правильності та природності перекладу.

Розгляд основних методів дослідження перекладу офіційних документів продемонстрував важливість контекстуального аналізу та застосування порівняльно-зіставного методу. Дослідження показало, що для перекладу документів, пов'язаних із перевезенням небезпечних вантажів, необхідно враховувати як точність термінології, так і відповідність стилю офіційних текстів. Використання цих методів дозволяє виявити не лише мовні, але й культурні та правові аспекти, що впливають на зміст і форму тексту перекладу.

У третьому пункті розділу досліджено характеристики англомовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів. Було виявлено, що ці документи мають високий рівень формалізації, велику кількість спеціальної термінології, а також складну синтаксичну структуру, що потребує особливої уваги при перекладі. Перекладачі зіштовхуються з проблемами передачі точності термінів, відповідності правовим нормам та збереження формату офіційного документа, що вимагає застосування лексичних і граматичних трансформацій, таких як транслітерація, калькування, компенсація та перебудова синтаксичних конструкцій.

Загалом, перший розділ дослідження підтвердив, що процес перекладу офіційних документів, зокрема тих, що стосуються перевезення небезпечних вантажів, є багатограним і вимагає від перекладача не лише високого рівня володіння мовами, але й розуміння юридичних і культурних контекстів, а також точного застосування лексичних і граматичних трансформацій.

РОЗДІЛ 2. Лінгвістичний аналіз перекладу документів з англійської мови

2.1. Лексичні трансформації у перекладі англійських термінів і фразеологізмів

У процесі перекладу часто постає потреба в застосуванні перекладацьких трансформацій, які можуть змінювати структуру речень оригіналу. Ці трансформації являють собою процеси, що допомагають перейти від мовних одиниць оригіналу до відповідних мовних одиниць у перекладі [24]. Вони охоплюють різні зміни, які торкаються лексики, граматики та семантики вихідного тексту.

Багато дослідників, як українських, так і зарубіжних, зверталися до проблем перекладацьких трансформацій, зокрема Л. С. Бархударов, І. Корунець, І. Сіняговська, І. Мельчук, Ж.-П. Віне, Ж. Дарбельне, І. Зоренко, Л. Науменко, А. Гордєєва, Я. І. Рецкер, В. Карабан, І. Клименко, Т. Левицька, А. В. Федоров, А. Д. Швейцер, І. Орлова, М. Шемуда та О. О. Селіванова.

Деякі науковці акцентують увагу на лексичних трансформаціях, таких як вживання синонімів і антонімів для оптимального вибору слів, що передають значення. Інші дослідники акцентують на граматичних трансформаціях, включаючи зміни в структурі речень і використання різних часів для забезпечення граматичної коректності перекладу. Наприклад, українська науковиця О. О. Селіванова вивчає трансформації як процес, що охоплює зміни у формі, структурі та змісті текстів для досягнення відповідності комунікативного впливу на отримувачів оригінальних і перекладених текстів. Вона розрізняє трансформації на рівні формальних аспектів (лексичні та

граматичні) та семантики (семантичні трансформації) вихідного тексту для подальшої передачі [28].

Т. Кияк, А. Науменко та О. Огуй розглядають перекладацькі трансформації як методи та прийоми, що допомагають зберегти стиль автора й передати зміст та інформацію оригінального тексту. Вони диференціюють перетворення на різних рівнях, зокрема морфологічному, синтаксичному, лексичному, фонетичному та текстовому [11].

Французькі лінгвісти, зокрема Жан-Поль Віне та Жан Дарбельне, виділяють методи прямого та непрямого перекладу, включаючи дослівний переклад, калькування, запозичення та інші [51].

Ця різноманітність підходів і досліджень у сфері перекладацьких трансформацій підкреслює важливість цієї проблеми для перекладачів і лінгвістів. Дослідження в цьому напрямку сприяють розвитку теоретичних основ перекладознавства та практичних навичок перекладачів. Аналізуючи висновки українських і зарубіжних науковців, можна дійти висновку, що розуміння, вивчення та застосування перекладацьких трансформацій є важливими для підвищення якості перекладу та забезпечення ефективного спілкування між різними мовними та культурними спільнотами.

Переклад англomовних термінів і фразеологізмів на українську мову є складним процесом, що вимагає від перекладача не лише високого рівня володіння мовами, але й розуміння культурних та мовних особливостей обох мов. Особливо важливою в цьому процесі є роль лексичних трансформацій – змін, які відбуваються на рівні лексики для передачі адекватного змісту оригінального тексту.

Лексичні трансформації є незамінним інструментом при перекладі термінів і фразеологізмів, оскільки ці мовні одиниці мають специфічні значення, часто прив'язані до конкретного контексту або культури. У процесі перекладу

перекладач може зіштовхнутися з відсутністю прямого відповідника в мові перекладу, що й викликає необхідність застосування лексичних трансформацій.

Основними видами лексичних трансформацій є:

Калькування

Транслітерація

Адаптація

Конкретизація

Генералізація

1. **Калькування** – дослівне відтворення структури іншомовного слова або фрази. Цей метод часто застосовується для термінів, коли важливо зберегти концептуальну точність, наприклад, *"cloud computing"* може бути перекладено як *"хмарні обчислення"*. Однак цей метод не завжди підходить для фразеологізмів, оскільки такі вирази часто мають ідіоматичний характер.

2. **Транслітерація** – передача іншомовного слова за допомогою графічних засобів мови перекладу. Це найбільш часто використовується для термінів,

наприклад, *"laptop"* перекладається як *"лантон"*. Однак у випадку фразеологізмів транслітерація рідко використовується, оскільки вона не передає сенс виразу.

3. **Адаптація** – заміна фразеологізмів та термінів відповідниками, що мають подібне значення в культурі цільової мови. Це особливо корисно при перекладі фразеологізмів. Наприклад, англійський вираз *"to spill the beans"* можна перекласти як *"видати секрет"*, оскільки дослівний переклад не має сенсу в українській культурі.

4. **Конкретизація** – вживання більш точного або вузького за значенням слова в мові перекладу. Наприклад, *"fruit"* в англійській мові може означати як *"фрукти"*, так і *"ягоди"*, тому перекладач має обрати відповідник залежно від контексту.

5. **Генералізація** – протилежний процес конкретизації, коли більш вузький термін замінюється ширшим. Це може бути корисно при перекладі спеціалізованих термінів, які не мають точного відповідника в українській мові.

Терміни є важливою частиною будь-якої професійної мови, і їхній переклад вимагає особливої уваги для збереження точності та зрозумілості. Оскільки терміни часто пов'язані з конкретними сферами знань, перекладач має орієнтуватися на відповідні галузеві словники та норми використання. Наприклад, в області інформаційних технологій термін *"software"* зазвичай перекладається як *"програмне забезпечення"*, хоча в іншому контексті цей термін може вимагати іншого підходу [41].

Фразеологізми є одним із найскладніших аспектів перекладу, оскільки вони часто мають культурні конотації або не мають прямих еквівалентів в іншій мові. Дослівний переклад фразеологізмів може призвести до втрати сенсу або незрозумілості, тому перекладачі часто застосовують адаптацію або пошук

ідіоматичних відповідників у мові перекладу. Наприклад, англійський вираз *"it's raining cats and dogs"* не має прямого відповідника в українській, тому його адаптований переклад звучить як *"ліє як з відра"*.

Лексичні трансформації є важливим інструментом для перекладачів, які працюють з термінами і фразеологізмами. Завдяки різним методам, таким як калькування, транслітерація, адаптація, конкретизація та генералізація, перекладачі можуть ефективно передати зміст оригінального тексту, враховуючи мовні та культурні особливості. Успішний переклад термінів і фразеологізмів вимагає від перекладача глибокого розуміння обох мов, а також готовності застосовувати творчі підходи для забезпечення точності та адекватності перекладу [40].

Виявлено, що існують різноманітні підходи до класифікації перекладацьких трансформацій, і не існує єдиної визнаної системи для лексичних і граматичних трансформацій.

Лексичні трансформації безсумнівно є одними з найпоширеніших методів у перекладі, що призвело до виникнення багатьох теорій і класифікацій. Дослідники, такі як В. Карабан, І. Клименко, І. Зоренко та інші, аналізували лексичні перекладацькі трансформації, які включають додавання, вилучення, заміну і перестановку, а також використання синонімів і антонімів.

Граматичні трансформації також часто застосовуються для досягнення успішного перекладу, в результаті чого виникають різні синтаксичні перестановки та зміни. В'ячеслав Карабан у своїх наукових працях акцентує увагу на зміні граматичних характеристик окремих мовних одиниць, таких як слова, словосполучення або речення [19].

У перекладознавстві існує безліч класифікацій лексичних і граматичних трансформацій в українській та іноземній літературі. Однією з найбільш детальних і узагальнених є класифікація, запропонована Людмилою Науменко

та Анжелою Гордєєвою [26], яка виокремлює 12 видів лексичних трансформацій та їх підтипи.

1. **Вибір варіантного відповідника:** цей вид трансформацій стосується багатозначних слів, які часто зустрічаються в англійській мові. При перекладі важливо враховувати контекст, адже вибір конкретного значення слова або словосполучення залежить від його значення в оригіналі. Наприклад, слово –*article*” може мати різні значення, і його переклад у контексті Європейської конвенції з прав людини буде «стаття», що є правильним вибором у відповідному контексті.

2. **Контекстуальна заміна:** цей принцип нагадує вибір варіантного відповідника, але тут слово підбирається не зі списку синонімів, а з урахуванням конкретного значення в контексті. Наприклад, в фразі –*Criteria for office*” переклад «Посадові критерії» краще відповідає змісту.

3. **Калькування:** це трансформація, при якій структура слова з оригінальної мови передається в перекладі без змін у написанні або вимові. Наприклад, –*prohibition of torture*” перекладається як «заборона катування».

4. **Описовий переклад:** коли слово або вираз не можуть бути перекладені безпосередньо через відсутність відповідного еквівалента, його значення передається через словосполучення або речення. Наприклад: –*any work required to be done...*” перекладається як «на будь-яку роботу, виконання якої...».

5. **Транскодування:** це перетворення графічної або звукової форми слів з однієї мови на іншу. Це часто стосується перекладу власних імен та термінів. Наприклад, –*Rome*” перекладається як «Рим».

6. **Антонімічний переклад:** тут відбувається зміна значення слова на його протилежне. Наприклад, слова з негативною семантикою можуть бути переведені з позитивним значенням.

7. **Вилучення слів (компресія):** це процес, при якому видаляються зайві мовні елементи, не змінюючи загального значення. Наприклад, “while in the care of parent(s)” може бути спрощено до «з боку батьків».

8. **Додавання слів (декомпресія):** у цьому випадку переклад включає додаткові елементи для розкриття ідеї. Наприклад, “any service of a military character” перекладається з поясненнями, щоб уточнити зміст.

9. **Перестановка слів (пермутація):** це процес, коли слова змінюють своє місце розташування в реченні для кращого звучання.

10. **Транспозиція:** це заміна однієї частини мови іншою, наприклад, “when parents abuse or neglect the child”.

11. **Конкретизація значень:** цей вид трансформацій використовується для слів з розмитим значенням, коли їх замінюють на більш точні терміни.

12. **Генералізація значень:** навпаки, тут загальне слово замінюється на термін з меншою конкретикою.

Ці трансформації вказують на те, як важливо враховувати контекст і особливості мов, щоб точно передати зміст оригіналу.

2.2. Граматичні трансформації у перекладі синтаксичних структур

Переклад синтаксичних структур між різними мовами є одним із найскладніших аспектів перекладацької діяльності. Оскільки граматичні системи різних мов часто мають значні відмінності, перекладачам доводиться застосовувати так звані граматичні трансформації – зміни у структурі речень, які допомагають зробити текст зрозумілим і граматично правильним у мові перекладу. Ці трансформації забезпечують не лише точність змісту, але й природність та відповідність стилістичним нормам мови [1].

Граматичні трансформації є необхідністю у процесі перекладу через різні способи організації синтаксису в різних мовах. Синтаксичні структури, які є природними для однієї мови, можуть виявитися неприйнятними або незрозумілими в іншій. Наприклад, англійська мова часто використовує пасивні конструкції, тоді як в українській такі конструкції менш поширені, і їхня надмірна кількість може сприйматися як важка або неприродна.

Перекладач повинен враховувати ці граматичні відмінності та застосовувати відповідні трансформації для збереження змісту і стилю тексту. Крім того, перекладач стикається з викликом передачі значень, пов'язаних із аспектами граматичної системи, такими як час, вид, стан, спосіб дії, порядок слів тощо.

Види граматичних трансформацій

Перестановка

Заміна частин мови

Адаптація дієслівних часів

Актуалізація або імплікація інформації

Компенсація

Основні види граматичних трансформацій включають такі прийоми, як:

1. **Перестановка** – зміна порядку слів у реченні, що необхідно для адаптації структури речення до граматичних норм мови перекладу. Наприклад, англійське речення "*A new product was launched by the company*" зазвичай перекладається на українську як "*Компанія запустила новий продукт*". В українській мові структура підмет-присудок-додаток є більш природною.
2. **Заміна частин мови** – зміна однієї частини мови на іншу з метою дотримання граматичних норм мови перекладу. Наприклад, англійське дієприкметникове звороти, як у реченні "*Having finished the project, they took*

a break", можуть вимагати заміни на підрядне речення в українському перекладі: *"Коли вони завершили проект, вони зробили перерву."*

3. Адаптація дієслівних часів – у деяких мовах система дієслівних часів значно відрізняється від англійської. Наприклад, англійський *Present Perfect* (як у реченні *"She has lived here for five years"*) не має прямого відповідника в українській мові, тому може перекладатися за допомогою минулого часу: *"Вона живе тут вже п'ять років."*

4. Актуалізація або імплікація інформації – деякі синтаксичні конструкції можуть вимагати додавання або усунення інформації в перекладі. Наприклад, англійські речення часто використовують іменні підмети або звороти типу *"There is a possibility"* (*Існує можливість*), які можуть бути стиснені або перетворені на більш природні для української конструкції, такі як *"Можливо"* або *"Є ймовірність."*

5. Компенсація – коли синтаксична структура мови оригіналу не може бути безпосередньо передана в мові перекладу, перекладач може застосовувати інші засоби для збереження значення тексту. Наприклад, відсутність граматичних артиклів в українській мові вимагає ретельного вибору лексичних засобів для передання означеності чи неозначеності в перекладі.

У випадку перекладу складних англійських речень, які містять кілька підрядних частин, український перекладач може стикатися з необхідністю розбиття складного речення на декілька простих для збереження зрозумілості. Наприклад, англійське речення: *"The report that was submitted last week, which contained critical errors, will be reviewed by the committee."* може бути перекладене як два окремих речення: *"Звіт, що був поданий минулого тижня і містив критичні помилки, буде розглянутий комісією."*

Ще один приклад – пасивні конструкції. Англійське речення *"The agreement was signed by all parties involved"* у перекладі може трансформуватися на активну

конструкцію в українській: *"Усі сторони підписали угоду."* Таке перетворення є типовим для української мови, де активний стан є більш поширеним і природним.

В рамках класифікації лексичних та граматичних трансформацій, запропонованої Людмилою Науменко та Анжелою Гордєєвою, виділяють чотири основних типи граматичних трансформацій і їх підтипи [26]

1. Компенсація

Компенсація відбувається, коли в одній частині речення втрачається значення через відсутність точного відповідника в мові перекладу. Ця трансформація допомагає відновити втрачене значення в іншій частині речення. речення).

2. Зміна порядку слів

Коли синтаксис та граматичні структури оригінальної мови не відповідають мові перекладу, виникає потреба в зміні порядку слів. Оскільки англійська та українська мови мають суттєві відмінності в структурі, перекладачі часто використовують цю трансформацію.

3. Поділ

Поділ може бути внутрішнім або зовнішнім. Внутрішній поділ полягає в перетворенні простого речення з оригіналу на складнопідрядне чи складносурядне у мові перекладу.

4. Інтеграція

Інтеграція поділяється на внутрішню і зовнішню. Внутрішня інтеграція передбачає перетворення складнопідрядного чи складносурядного речення в просте.

Граматичні трансформації є важливим інструментом у процесі перекладу синтаксичних структур. Вони дозволяють перекладачеві адаптувати оригінальний текст до норм і правил цільової мови, зберігаючи при цьому зміст, стилістику і функціональне призначення тексту. Використання таких

трансформацій, як перестановка, заміна частин мови, адаптація дієслівних часів та інші методи, дозволяє зробити переклад більш точним, зрозумілим і природним для читача. Граматичні трансформації – це ключ до ефективної міжмовної комунікації, особливо в умовах перекладу складних і спеціалізованих текстів.

При перекладі текстів, що стосуються технічної або юридичної тематики, особливо важливу роль відіграють лексичні трансформації. Вони дозволяють адаптувати терміни, фразеологізми та специфічні вислови іншомовного тексту до особливостей мови перекладу, забезпечуючи точність і зрозумілість змісту. Проаналізуємо приклади таких трансформацій у перекладі англomовного тексту про класифікацію небезпечних вантажів українською (див. додаток).

1. Транскодування термінів: ○ У перекладі багатьох специфічних термінів відбулося їхнє буквальне відтворення або калькування. Наприклад, терміни *"classification of goods"*, *"type of risk"*, *"technical conditions"*, *"international regulations"*, *"classification of substances"* перекладаються як *"класифікація товарів"*, *"тип ризику"*, *"технічні умови"*, *"міжнародні регламенти"*, *"класифікація речовин"*. Такі лексичні одиниці є звичними для технічних і правових текстів українською, тому піддаються мінімальним трансформаціям, зберігаючи первинну форму. ○ В перекладі використовуються терміни, які повністю відтворюють оригінальні англійські терміни через калькування або транскодування. Наприклад, *"consignment procedures"* перекладається як *"процедури відправлення"*, що є типовою калькою, яка передає значення без суттєвих змін. Інші приклади – *"transport documents"* (перекладено як *"транспортні документи"*) і *"marking and labelling"* (перекладено як *"маркування і етикетування"*).

○ Переклад термінів *"Emergency Response"* як *"Відповідь на недозволені ситуації"* є прикладом калькування, де передається буквальний зміст терміна, проте варто зауважити, що в українському контексті термін *"надзвичайна ситуація"* є більш вживаним. Калькування також спостерігається в перекладі *"Transport of Radioactive Material"* як *"Транспорт радіоактивних матеріалів"*, що є прямим перенесенням англійського виразу на українську мову.

2. Омісія і додавання: ○ У деяких випадках для уникнення надмірної деталізації або збільшення прозорості тексту використовується омісія. Наприклад, у реченні *"the numerical order of the classes is not that of the degree of danger"* англійський вираз *"degree of danger"* було перекладено як *"ступінь небезпеки"*, без додаткових пояснень.

○ Натомість, у перекладі фрази *"the definitions have been devised so as to provide a common pattern"*, в оригіналі відсутній уточнюючий вираз *"можна дотримуватись"*; однак для кращої читабельності і структуризації тексту в перекладі з'являється фраза *"якої можна дотримуватись"*, що додає смислового навантаження. ○ У випадках, коли в англійському тексті інформація може бути надлишковою або її можна передати стисліше, застосовується омісія. Наприклад, у фразі *"who may come in contact with the goods"* слово *"товарами"* (замість *"goods"*) вжито без додаткових пояснень, як це зроблено в оригіналі. Натомість перекладач додає фразу *"всі, хто може контактувати"* для кращої структурованості тексту.

○ Додаток в перекладі також спостерігається у фразі *"may be required"* (перекладено як *"може бути вимагатися"*), де слово *"бути"* додається для відповідності граматичній структурі української мови. ○ В деяких випадках певні слова або фрази опускаються для стислості та уникнення надмірної деталізації. Наприклад, у перекладі речення *"The competent authority should*

ensure compliance with these Regulations" опущено слово *"these"*, оскільки його значення вже передане через контекст. Переклад *"Компетентний орган має забезпечити дотримання цих Регламентів"* зберігає точність і лаконічність.

3. Лексична конкретизація:

○ Один із найбільш помітних прикладів трансформацій – це використання лексичної конкретизації для уточнення значень термінів. Наприклад, *"competent authorities"* було перекладено як *"компетентні органи"*. У цьому випадку трансформація дозволяє підкреслити, що йдеться не просто про *"владні органи"*, а саме про спеціалізовані установи, що відповідають за визначені повноваження у цій галузі.

○ У перекладі часто використовується конкретизація термінів для уточнення значення. Наприклад, фраза *"potential risks"* перекладається як *"потенційні ризики"*, де слово *"потенційні"* виступає уточненням і надає терміну більш зрозуміле значення у контексті небезпеки вантажів. Крім того, у фразі *"dangerous goods offered"* переклад *"небезпечні вантажі, які пропонуються для транспортування"* уточнює ситуацію транспортування вантажів, яка не була конкретизована в оригіналі.

○ Конкретизація використовується для уточнення інформації. Наприклад, фраза *"to protect persons, property and the environment"* перекладається як *"щоб захистити людей, майно та навколишнє середовище"*, де *"persons"* перекладено як *"людей"*. Це конкретизує значення в контексті технічного тексту. Крім того, *"competent authority"* перекладено як *"компетентний орган"*, що є точною передачею англійського терміна, який вимагає уточнення в офіційних документах.

4. **Адаптація фразеологізмів та клішованих конструкцій:** ○ Англійські фразеологізми або клішовані вирази часто вимагають перекладу через трансформації або адаптації. Наприклад, у фразі *"This has been drawn up to meet"*

technical conditions" було використано трансформацію *"розроблена з урахуванням технічних умов"*, де конструкція *"drawn up"* не відтворюється дослівно, але адаптована до контексту української мови.

○ Англійські фразеологізми, як правило, піддаються адаптації. Наприклад, *"a useful first guide"* перекладено як *"корисний перший орієнтир"*, що зберігає змістову наповненість, але адаптується до українських реалій і стандартів вираження

○ У тексті використовуються складні технічні терміни, що потребують точного відтворення. Наприклад, *"Radiation Protection Programme"* перекладено як *"Програма захисту від радіації"*, що є точним технічним перекладом. Також *"International Basic Safety Standards"* перекладено як *"Міжнародні основні стандарти безпеки"*, що передає офіційний термін без змін.

5. Модальна трансформація:

○ Переклад англійського виразу *"competent authority has discretion to dispense with certain tests"* у вигляді *"компетентний орган має право відмовитися від певних тестів"* демонструє модальну трансформацію. Тут перекладач використовує чіткіший вираз *"має право"*, що краще відповідає юридичній стилістиці.

○ Фраза *"it is considered necessary"* перекладена як *"вважається необхідним"*, що є модальною трансформацією. Така зміна дозволяє передати тон і формулювання, відповідні офіційно-діловому стилю українською, уникаючи прямого перекладу англійських пасивних конструкцій, що часто не є природними в українській мові.

○ Англійські модальні конструкції часто перекладаються за допомогою українських еквівалентів, щоб передати необхідність або можливість дій. Наприклад,

фраза *"should ensure compliance"* перекладена як *"має забезпечити дотримання"*, що передає обов'язковість дії через використання модального дієслова *"має"*.

6. Лексичні варіації та еквіваленти: ○ У тексті перекладу з'являються лексичні варіації, де вибір слів залежить від усталених норм української мови. Наприклад, *"waste"* перекладається як *"відходи"*, що є загальноприйнятим еквівалентом для спеціалізованих текстів. Проте в контексті різних ситуацій це слово може набувати інших значень, таких як *"відпрацьовані матеріали"*. ○ Лексичні варіації також використовуються для уникнення дослівного перекладу. Наприклад, *"to indicate the hazards of a consignment"* перекладено як *"щоб вказати на небезпеки відправлення"*, де *"hazards"* перекладено як *"небезпеки"*, а не дослівно *"ризик"* або *"загрози"*. Таке використання синонімів сприяє більш природному звучанню перекладу. ○ У перекладі використовуються лексичні варіації для більш природного звучання. Наприклад, фраза *"relevant national and/or international organizations"* перекладена як *"відповідні національні та/або міжнародні організації"*, де слово *"relevant"* перекладається як *"відповідні"* для точнішого визначення організацій у контексті нормативної документації. ○ Для збереження стилістики тексту в перекладі застосовуються синоніми. Наприклад, *"to discharge this responsibility"* перекладено як *"для виконання цієї відповідальності"*, де використано синонімічну конструкцію замість дослівного перекладу. Це робить текст природнішим для українських читачів.

7. Граматичні трансформації:

- У перекладі також застосовуються граматичні трансформації для узгодження з українськими граматичними нормами. Наприклад, англійська фраза *"the general appearance (symbol, colour and shape) of the labels"* перекладена як *"загальний вигляд (символ, колір і форма) етикеток"*, де українська граматики вимагає іншого порядку слів і змін у структурі речення.
- У перекладі застосовуються граматичні трансформації для адаптації структури речень до правил української мови. Наприклад, англійська конструкція *"should establish emergency provisions"* перекладена як *"повинні встановити заходи для реагування"*. Це приклад граматичної трансформації, де англійська модальна конструкція передається через дієслово *"повинні"* в українському перекладі, що робить речення більш природним.

Отже, у перекладі англійських термінів та фразеологізмів, які зустрічаються у текстах на технічну та юридичну тематику, необхідно застосовувати різні типи лексичних трансформацій, аби зберегти зміст та досягти зрозумілості. Таким чином, переклад термінів і фразеологізмів в тексті про процедури відправлення небезпечних вантажів передбачає широкий спектр лексичних і граматичних трансформацій. Це дозволяє досягти точності в передачі змісту і забезпечити відповідність стилістичним нормам української мови.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У процесі проведення лінгвістичного аналізу перекладу документів з англійської мови ми детально розглянули два ключових аспекти: лексичні трансформації у перекладі англomовних термінів і фразеологізмів, а також граматичні трансформації у перекладі синтаксичних структур. Цей аналіз дозволив виявити особливості та труднощі, з якими стикаються перекладачі, а також підтвердити важливість обрання відповідних стратегій для досягнення точності та адекватності перекладу.

У першому розділі, присвяченому лексичним трансформаціям, було виявлено, що переклад термінів і фразеологізмів потребує не лише глибокого розуміння обох мов, але й врахування культурних контекстів. Лексичні трансформації, такі як калькування, транслітерація, адаптація, конкретизація та генералізація, виявилися необхідними для того, щоб забезпечити адекватність передачі змісту.

Адаптація фразеологізмів стала особливо важливою, оскільки дослівний переклад часто призводить до втрати сенсу. Застосування різних видів трансформацій дозволило зберегти оригінальну ідею, водночас роблячи текст зрозумілим та природним для українськомовного читача.

У другому пункті розділу, присвяченому граматичним трансформаціям, ми дослідили, як зміни в синтаксичних структурах впливають на якість перекладу. Граматичні трансформації, такі як перестановка, заміна частин мови, адаптація дієслівних часів, актуалізація інформації та компенсація, показали свою важливість у контексті адаптації тексту до граматичних норм мови перекладу. Ці трансформації допомагають зберігати зміст і структуру оригіналу, роблячи переклад більш читабельним і природним. Виявлено, що пасивні конструкції англійської мови часто вимагають активізації в українській, що підкреслює необхідність гнучкості та творчості у виборі стратегій перекладу.

Отже, результати нашого аналізу підкреслюють, що лексичні та граматичні трансформації є критично важливими компонентами перекладацької практики. Успішний переклад документів з англійської мови вимагає від перекладача не лише технічних навичок, але й творчого підходу, розуміння культурних контекстів та уважності до нюансів мови. Лише через ефективне застосування лексичних і граматичних трансформацій можливо досягти високої якості перекладу, що відповідає вимогам цільової аудиторії. Цей аналіз підтверджує, що грамотний і чутливий підхід до перекладу може значно підвищити точність та зрозумілість тексту, що є основним завданням перекладача в умовах глобалізації та зростаючої комунікації між культурами.

РОЗДІЛ 3. Перекладацький аналіз і адаптація змісту 3.1. Стратегії перекладу документів щодо перевезення небезпечних

вантажів

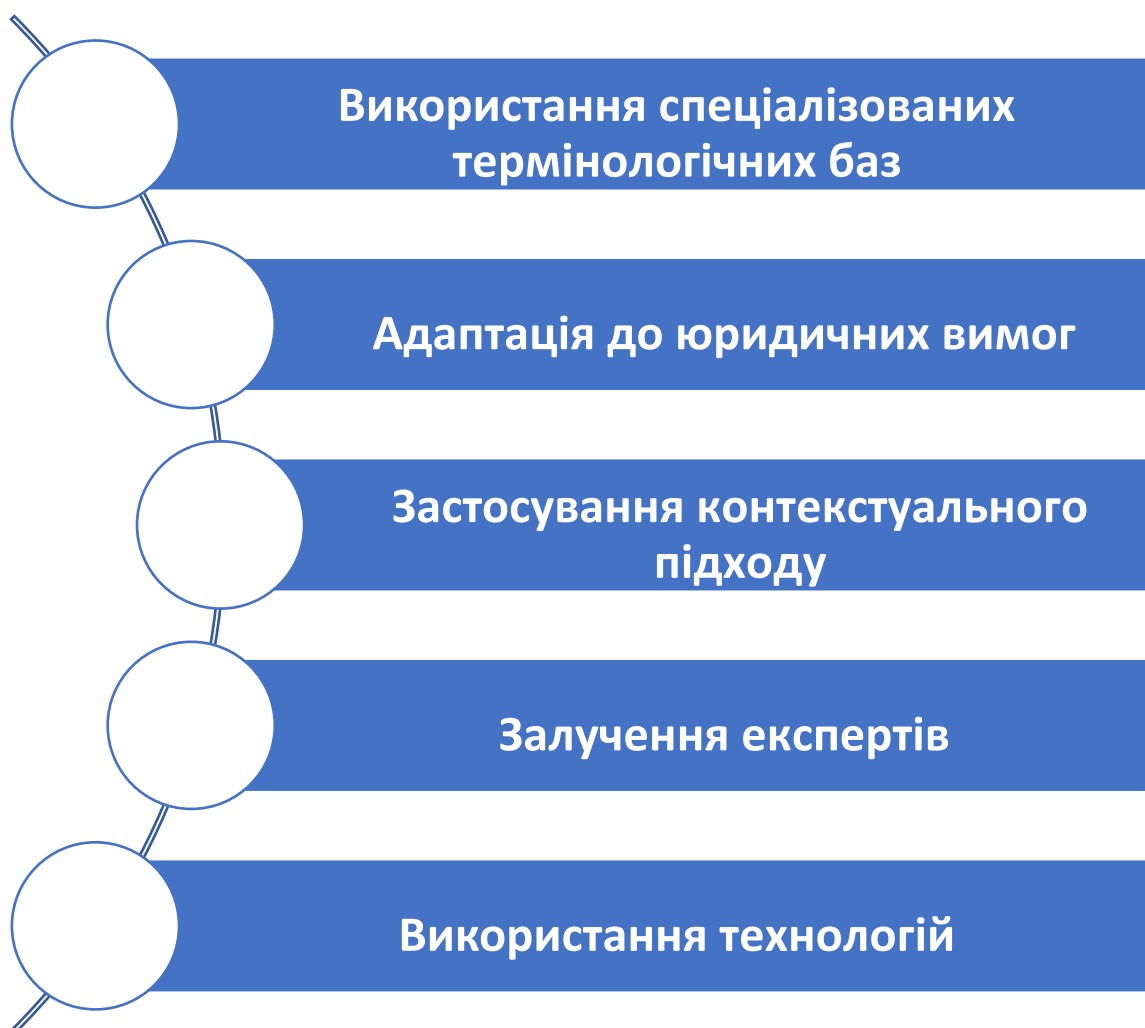
У сучасному глобалізованому світі питання безпеки перевезення небезпечних вантажів набуває особливого значення. Документація, що супроводжує ці вантажі, має бути максимально точною, зрозумілою та відповідною законодавчим нормам різних країн [30].

Це передбачає потребу у високоякісному перекладі документів, що регулюють перевезення небезпечних вантажів. Ефективний переклад таких документів не лише забезпечує безпечну транспортування, але й зменшує ризики правових і фінансових наслідків для компаній.

Документи, що стосуються перевезення небезпечних вантажів, зазвичай включають технічні специфікації, сертифікати безпеки, транспортні накладні, інструкції щодо обробки, а також дані про упаковку і маркування. Кожен з цих документів має свою структуру, терміни та специфічні вимоги, що ускладнює процес їх перекладу.

Отже, перш ніж розглядати стратегії, важливо підкреслити, що точність та ясність у передачі змісту є критично важливими для уникнення небезпечних ситуацій під час транспортування [48].

Перекладаючи документи щодо перевезення небезпечних вантажів, важливо користуватися термінологічними базами даних, що містять спеціалізовану термінологію у сфері безпеки та транспорту. Це допоможе забезпечити адекватність та точність використаних термінів. Наприклад, терміни, такі як *"небезпечний вантаж," "упаковка," "маркування"* повинні відповідати міжнародним стандартам, таким як Кодекс ІМО, а також національним регуляціям. Визначення та пояснення термінів в документах повинні бути максимально чіткими, що потребує від перекладача знання галузевої специфіки.

Оскільки перевезення небезпечних вантажів регулюється законодавством різних країн, важливо адаптувати переклад до юридичних норм та вимог кожної конкретної країни. Це включає не лише точний переклад термінів, але й врахування культурних та правових особливостей. Наприклад, специфікації щодо маркування та упаковки можуть суттєво відрізнятися в різних юрисдикціях. Перекладач має бути обізнаний з цими відмінностями і вміти адаптувати текст, щоб він відповідав вимогам цільового ринку [49].

Переклад документів щодо перевезення небезпечних вантажів вимагає контекстуального підходу, де кожен термін і конструкція повинні бути зрозумілі в рамках цілого тексту. Це означає, що перекладач не повинен лише перекладати слова, а й розуміти загальний контекст і призначення документа. Наприклад, документ, що описує способи безпечного перевезення, має містити не лише технічні дані, але й інструкції для дій у надзвичайних ситуаціях. Переклад таких інструкцій має бути ясным і лаконічним, щоб запобігти непорозумінням.

Коли мова йде про переклад технічних документів, важливо залучати експертів у галузі безпеки та транспорту. Це може включати консультації з фахівцями, які займаються перевезенням небезпечних вантажів, або використання послуг професійних перекладачів з відповідною освітою. Це допоможе забезпечити точність не лише термінології, але й усього змісту документа, оскільки експерти можуть вказати на нюанси, які можуть бути непомітні непрофесіоналу [42].

У сучасному світі переклад документів може бути значно спрощений завдяки використанню технологій, таких як автоматизовані системи перекладу (CAT tools), програмне забезпечення для термінології та бази даних. Ці інструменти можуть допомогти у забезпеченні однорідності термінології, зменшити час на

переклад і підвищити загальну якість кінцевого продукту. Проте важливо пам'ятати, що технології не можуть повністю замінити людський фактор, особливо у технічному та юридичному контексті.

Приклад 1:

Оригінал англійською: "The consignment must be clearly labeled with the appropriate hazard symbols."

Переклад українською: "Вантаж має бути чітко маркований відповідними знаками небезпеки."

Аналіз: У цьому випадку застосовано стратегію **дослівного перекладу**, що зберігає структуру та зміст оригіналу. Термін "hazard symbols" перекладено як "знаки небезпеки", що відповідає визнаній термінології у сфері безпеки перевезень. Цей підхід дозволяє забезпечити точність, важливу для правових документів, що регулюють перевезення небезпечних вантажів.

Приклад 2:

Оригінал англійською: "All personnel involved in the transportation of hazardous materials must receive proper training."

Переклад українською: "Всі працівники, залучені до перевезення небезпечних матеріалів, повинні пройти належне навчання."

Аналіз: У цьому випадку використовувалася стратегія **адаптації**. Фраза "proper training" перекладена як "належне навчання", що зберігає значення, але є більш зрозумілим для українського читача. Цей підхід також враховує культурний контекст, оскільки терміни та фрази, які вживаються в одній країні, можуть не мати аналогів в іншій.

Приклад 3:

Оригінал англійською: "The shipping company is liable for any damages incurred during transit."

Переклад українською: "Вантажна компанія несе відповідальність за будь-які збитки, понесені під час перевезення."

Аналіз: Цей приклад демонструє стратегію **еквівалентності**, де зберігається юридична природа речення. Слово "liable" перекладено як "несе відповідальність", що є стандартним виразом у юридичному контексті в Україні. Важливо забезпечити точність у юридичних термінах, щоб уникнути можливих непорозумінь у разі правових спорів.

Приклад 4:

Оригінал англійською: "It is mandatory to comply with all relevant safety regulations."

Переклад українською: "Обов'язково дотримуватись усіх відповідних норм безпеки."

Аналіз: Тут застосовано стратегію **переформулювання**. Оригінальна фраза "It is mandatory to comply with" була адаптована до української мови як "Обов'язково дотримуватись". Цей підхід робить речення більш природним для україномовних читачів, зберігаючи при цьому його сутність і вимогу дотримання норм безпеки.

Переклад документів щодо перевезення небезпечних вантажів є складним і багатогранним процесом, що вимагає від перекладача не лише знань мов, але й глибокого розуміння галузевих стандартів, юридичних вимог та контексту. Застосування різноманітних стратегій, таких як використання спеціалізованих термінологічних баз, адаптація до юридичних вимог, контекстуальний підхід, залучення експертів та використання технологій, може значно підвищити якість перекладу. Успішний переклад таких документів є запорукою безпеки перевезення небезпечних вантажів, що, в свою чергу, забезпечує захист не лише перевізників, а й усіх учасників процесу транспортування.

3.2. Збереження точності і юридичної коректності в перекладі

Проблемою перекладу правових термінів та юридичних текстів займаються такі науковці, як І.С. Алексєєва, В.В. Алімов, Н.В. Зінукова, С.М. Нікіфорова, А.М. Ляшук та інші. Юридичний переклад є специфічним видом перекладу, що стосується текстів правової сфери, які використовуються для обміну документами між особами. Підготовка перекладача є одним з ключових факторів, які впливають на якість перекладу, адже перекладач повинен володіти юридичною термінологією як мови оригіналу, так і мови, на яку перекладається текст [41].

Основними типами юридичного перекладу є: – переклад нормативноправових актів, включаючи закони, їх проєкти та підзаконні нормативні акти; – переклад цивільно-правових договорів; – переклад установчих документів та інших документів суб'єктів господарювання; – переклад апостилів і нотаріальних документів [6].

Для якісного виконання перекладу спеціалісту необхідно знати політичні, соціальні та культурні особливості країн, з яких походять тексти та в які їх перекладають. Часто перекладач повинен мати лінгвістичні навички, щоб знайти синоніми та еквіваленти юридичних термінів оригіналу в мові перекладу [7].

Досліджуючи застосування правової мови в науці перекладознавства, можна виділити такі категорії:

1. мова комунікації в судовому процесі. Цей аспект є предметом значних досліджень у перекладознавстві, оскільки включає основні поняття з таких дисциплін, як стилістика, лінгвістика, риторика, юриспруденція та

фольклористика, що стосується використання діалектів і фразеологізмів у конкретних регіонах чи юрисдикціях;

2. основи юридичної позиції. Цей напрямок вивчає юридичні аргументи, які формують правову позицію особи, а також багатозначність і невизначеність викладу інформації;

3. лінгвістика судового розслідування та процесу. Ця сфера юридичного перекладу потребує розробки технічних засобів для підтримки розслідувань і вивчення правової науки;

4. мовні норми в правовій науці. Цей напрямок досліджує використання юридичних текстів у суді, вимоги до їх перекладу та доцільність їх існування в різних галузях права;

5. дія правових мовних норм вивчає реальність нормативно-правових та підзаконних актів і норм;

6. тлумачення юридичних текстів використовується для вивчення мовних закономірностей у формуванні правової культури юридичних текстів і уточнення їх значення;

7. розробка критеріїв до юридичних текстів, щоб зробити їх зрозумілими для широкого загалу [8].

Для створення оптимальних умов для комунікації між носіями різних мов важливо забезпечити максимально точний і коректний переклад тексту. Як для оригіналу, так і для перекладу важливо, щоб вони сприймалися як самостійні, рівноправні текстові одиниці. Для досягнення коректності перекладу перекладач має не лише володіти двома мовами, а й мати юридичну грамотність і знання термінології обох країн. Знання законодавства та правової термінології повинно бути на рівні вільного володіння, або, як висловлюються англомовні фахівці, "on the tip of his tongue" (на кінчику язика) [8].

Основною проблемою перекладу юридичних текстів є відсутність точних, ідентичних відповідників термінів з мови оригіналу у мові перекладу. Цей фактор ускладнює використання іноземного юридичного документа для перекладу. Крім того, переклад юридичних текстів має свої особливості, зокрема різну ступінь близькості до оригіналу, що впливає на повноту перекладу і змушує фахівця шукати компроміси для вирішення цієї проблеми [1].

Переклад юридичних документів є складним і відповідальним завданням, яке вимагає не лише глибоких знань двох мов, але й розуміння специфіки правової системи кожної країни. Особливо це стосується перевезення небезпечних вантажів, оскільки точність і юридична коректність у цьому контексті можуть мати серйозні наслідки для безпеки людей та навколишнього середовища.

Проблема перекладу юридичних термінів вимагає особливої уваги. Наприклад, терміни, що стосуються перевезення небезпечних вантажів, часто мають специфічні визначення, які можуть відрізнятися від загальноприйнятих значень. Тому важливо не лише знайти правильний еквівалент терміна, але й переконатися в тому, що він передає необхідну юридичну суть. Це може вимагати глибокого аналізу контексту, в якому використовується термін, а також знання міжнародних норм і стандартів.

Одним з ключових аспектів збереження точності є дотримання юридичних норм і вимог, що регулюють перевезення небезпечних вантажів. Наприклад, міжнародні угоди, такі як Стамбульська угода про перевезення небезпечних вантажів, містять специфічні правила, які повинні бути точно передані в перекладі. Невірний переклад може призвести до юридичних помилок, які можуть мати серйозні наслідки, зокрема штрафи або навіть кримінальну відповідальність [2].

Важливим фактором, який впливає на точність перекладу, є знання не лише мови, але й культури і правової системи країн, з яких походять документи. Перекладач повинен бути обізнаний з політичними, соціально-економічними та культурними особливостями, які можуть вплинути на інтерпретацію термінів і фраз. Це дозволяє уникнути непорозумінь і забезпечити коректність перекладу.

Для досягнення високої якості перекладу юридичних документів необхідно використовувати різноманітні методи, такі як термінологічні бази даних, глосарії та юридичні словники. Ці ресурси допомагають перекладачам знайти точні відповідники термінів, а також забезпечити їхню консистентність у всіх документах. Також важливим є спілкування з фахівцями в галузі права, які можуть надати консультації і уточнення щодо специфічних термінів і концепцій.

Приклад 1:

Оригінал англійською: "The party of the first part agrees to indemnify the party of the second part for any losses incurred."

Переклад українською: "Сторона першого боку погоджується відшкодувати стороні другого боку будь-які понесені збитки."

Аналіз: У цьому випадку застосовано стратегію **дослівного перекладу**, що зберігає юридичну термінологію оригіналу. Фраза "indemnify" перекладена як "відшкодувати", що є стандартним терміном у юридичному контексті. Цей підхід дозволяє зберегти точність висловлювання та уникнути можливих непорозумінь, які можуть виникнути через неясність термінів.

Приклад 2:

Оригінал англійською: "Any amendments to this agreement must be made in writing."

Переклад українською: "Будь-які зміни до цієї угоди повинні бути оформлені в письмовій формі."

Аналіз: У цьому випадку використано стратегію **адаптації**. Оригінальне формулювання "made in writing" перекладено як "оформлені в письмовій формі", що є більш природним для українського сприйняття. Така адаптація не лише зберігає зміст, але й робить його зрозумілішим для читача.

Приклад 3:

Оригінал англійською: "The contract shall be governed by the laws of the State of New York."

Переклад українською: "Договір регулюється законами штату Нью-Йорк."

Аналіз: Цей приклад демонструє стратегію **еквівалентності**, яка забезпечує збереження юридичної природи речення. Термін "governed by" перекладено як "регулюється", що є стандартним терміном у юридичній практиці. Цей підхід важливий для чіткої ідентифікації юрисдикції та правового поля, у якому буде діяти угода.

Приклад 4:

Оригінал англійською: "The agreement shall remain in effect until terminated by either party."

Переклад українською: "Угода залишається в силі до її припинення будь-якою зі сторін."

Аналіз: Тут застосовано стратегію **перекоригування**. Оригінальна фраза "shall remain in effect" була адаптована до української мови як "залишається в силі". Цей підхід зберігає юридичну коректність, роблячи текст більш зрозумілим і легким для сприйняття.

Важливість точності і юридичної коректності в перекладі документів щодо перевезення небезпечних вантажів не можна переоцінити. Ці документи є основою для забезпечення безпеки перевезень і захисту навколишнього середовища. Тому перекладачі, які працюють у цій сфері, повинні відповідально ставитися до своєї роботи, постійно вдосконалюючи свої знання та навички.

Узагальнюючи, можна сказати, що збереження точності і юридичної коректності в перекладі англomовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів є критично важливим завданням, яке вимагає професіоналізму, уважності і знання правових систем. Це не лише питання високої якості перекладу, але й відповідальності перед суспільством і навколишнім середовищем.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У рамках нашого дослідження стратегій перекладу документів щодо перевезення небезпечних вантажів ми виявили, що успішний переклад вимагає не лише знання мови, але й глибокого розуміння юридичних аспектів та специфіки предметної області. Аналіз показав, що використання правильних стратегій перекладу є ключовим для забезпечення точності і відповідності оригіналу, а також для дотримання вимог правових норм.

Ми дослідили різні стратегії, які можуть бути застосовані під час перекладу документів про перевезення небезпечних вантажів. Зокрема, акцент було зроблено на важливості вибору адекватних термінів, врахуванні контексту, а також адаптації змісту до вимог українського законодавства. Застосування

термінологічних баз даних та глосаріїв стало важливим елементом у досягненні точності і узгодженості. Дослідження підтвердило, що якісний переклад юридичних документів неможливий без використання специфічних стратегій, що адаптують зміст до культурних і правових особливостей цільової аудиторії.

У розділі, присвяченому збереженню точності та юридичної коректності в перекладі, ми визначили, що точність є ключовим аспектом, особливо в юридичному контексті. Перекладачі мають усвідомлювати відповідальність за передачу не лише слів, але й юридичних концепцій, які можуть суттєво відрізнятися в різних правових системах.

Важливість консультацій з фахівцями у галузі права і використання надійних ресурсів не може бути переоцінена, оскільки це дозволяє уникнути помилок і забезпечити коректність перекладу. Дослідження показало, що для досягнення високої якості перекладу необхідно дотримуватися принципу уважності до деталей, оскільки навіть незначна помилка може призвести до серйозних наслідків.

Отже, наше дослідження підтвердило, що перекладацький аналіз і адаптація змісту документів щодо перевезення небезпечних вантажів є складними і відповідальними процесами. Застосування адекватних стратегій перекладу, збереження юридичної точності та коректності є критично важливими для забезпечення безпеки і відповідності правовим нормам. Перекладачі в цій галузі повинні постійно вдосконалювати свої знання, щоб бути здатними ефективно виконувати свої обов'язки в умовах постійно змінюваного правового середовища.

ВИСНОВКИ

У нашій роботі ми дослідили важливість лексичних та граматичних трансформацій у процесі перекладу англомовних документів, що стосуються перевезення небезпечних вантажів. Аналіз показав, що такі трансформації є невід'ємною частиною забезпечення точності та адекватності перекладу, адже специфіка юридичної термінології вимагає особливого підходу до вибору мовних засобів.

По-перше, ми виявили, що лексичні трансформації, такі як заміна термінів на відповідні українські еквіваленти, відіграють критичну роль у збереженні змісту оригінальних документів. Важливим аспектом є не лише підбір термінів, але й їх адаптація до правових реалій України. Це свідчить про необхідність глибокого розуміння предметної області, щоб уникнути неправомірних трактувань та помилок у документації.

По-друге, граматичні трансформації, які ми проаналізували, також є ключовими для досягнення коректності перекладу. Зміна порядку слів, компенсація значень та інтеграція складнопідрядних речень дозволяють адаптувати структуру оригіналу до граматичних норм української мови. Цей процес вимагає високого рівня мовної компетенції та знання юридичних аспектів, адже навіть незначні зміни можуть суттєво вплинути на правову силу документа.

Дослідження також виявило, що перекладач повинен володіти не лише мовними навичками, але й спеціалізованими знаннями у сфері міжнародного права та перевезення небезпечних вантажів. Це дозволяє йому зберігати юридичну точність, а також відповідати вимогам, які ставляться до документів такого роду. Слід також зазначити, що використання глосаріїв та термінологічних баз даних є корисним інструментом для перекладачів, що сприяє зменшенню ймовірності помилок.

У першому розділі було розглянуто теоретичні основи дослідження лексичних та граматичних трансформацій у перекладі. Поняття лексичних і граматичних трансформацій виявилось ключовим для розуміння процесу перекладу, адже вони визначають способи адаптації оригінального тексту до умов мови-реципієнта. Це стосується не лише термінології, а й структури речень, що, в свою чергу, впливає на точність і зрозумілість переданого змісту.

Також було визначено основні методи дослідження, які дозволяють систематизувати та аналізувати різні аспекти перекладу офіційних документів. Ці методи включають лексичний, граматичний та контекстуальний аналіз, що дає змогу більш детально вивчити специфіку і вимоги до перекладу юридичних текстів. Характеристика англомовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів виявила особливості термінології, яка потребує детального аналізу, адже помилки в цьому напрямку можуть призвести до серйозних правових наслідків.

У другому розділі було проведено лінгвістичний аналіз перекладу документів з англійської мови. Аналіз лексичних трансформацій показав, що правильний вибір термінів та фразеологізмів є критично важливим для точності перекладу. Перекладачі стикаються з необхідністю знаходити відповідники в українській мові, які можуть передати ті ж значення, що й оригінали. При цьому врахування контексту, в якому вживаються терміни, є вирішальним для адекватності перекладу.

Граматичні трансформації, які стосуються синтаксичних структур, також продемонстрували свою важливість. Зміна порядку слів, а також перетворення складних речень у прості дозволяють зробити тексти більш зрозумілими для українського читача. Виявлено, що граматичні адаптації не тільки підвищують якість перекладу, але й допомагають уникнути неоднозначностей, які можуть виникати через різницю в граматичних системах мов.

У третьому розділі було досліджено перекладацький аналіз і адаптацію змісту документів щодо перевезення небезпечних вантажів. Було виявлено, що для збереження точності і юридичної коректності перекладу використовуються різноманітні стратегії. Це включає врахування специфіки термінології та необхідність адаптації структурних елементів тексту, що забезпечує відповідність українському законодавству.

Проведений аналіз показав, що перекладачі повинні володіти не лише мовними навичками, але й глибокими знаннями в галузі права, щоб ефективно справлятися з юридичною термінологією. Важливість точності і зрозумілості в перекладі документів, що регулюють перевезення небезпечних вантажів, підкреслює необхідність комплексного підходу до роботи перекладача.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що лексичні та граматичні трансформації є невід'ємною частиною процесу перекладу офіційних документів, які впливають на якість, точність та юридичну

коректність готового тексту. Це свідчить про важливість професійного розвитку перекладачів і подальшого вивчення специфіки перекладу в сфері перевезення небезпечних вантажів.

Загалом, наше дослідження підкреслює важливість лексичних та граматичних трансформацій у перекладі англomовних документів щодо перевезення небезпечних вантажів. Цей процес є складним, але водночас необхідним для забезпечення точності та юридичної коректності перекладу. Перекладачі повинні постійно вдосконалювати свої навички та знання, оскільки успішний переклад залежить від багатьох чинників, включаючи культурні, юридичні та мовні аспекти. У результаті, якісний переклад стає запорукою безпеки та правової відповідності у сфері перевезення небезпечних вантажів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англо-український юридичний словник : Близько 75000 термінів *Упоряд. : С.М. Андріанов та ін.; за ред. Л.І. Шевченко*. Київ : Арій, 2007. 552 с.
2. Бабенко В. Г. Страхування фінансових ризиків як механізм надання гарантій суб'єктам підприємницької діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : [спец.] 08.00.08 «*Гроші, фінанси та кредит*» ДВНЗ «УАБС НБУ». Суми, 2007. 21 с.
3. Бойко І.В. Особливості перекладу юридичних документів та їх оформлення. Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти : матеріали II *Міжнародної науково-практичної конференції, 2015 р. НТУУ «КПІ»*. Київ : Кафедра. С. 109–110
4. Вербенець М. Комісія з юридичної термінології слов'янських мов 1849 року в історії становлення українського термінознавства *Актуальні*

проблеми української лінгвістики: теорія і практика. Вип. VII. К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. С. 64–76.

5. Вербенець М. Розвиток юридичної термінології періоду становлення НТШ: українсько-польські паралелі. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. Вип. VIII. К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. С. 90–99.*

6. Вовчак О. Д. Страхування: *Навчальний посібник. 3-тє видання, стереотипне.* Львів : Новий світ-2000, 2006. 480 с.

7. Глубовська І.О. Багатомовний юридичний словник-довідник *Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 543 с*

8. Гумовська І. М. Англійська юридична термінологія в економічних текстах: генезис, дериваційні та семантико-функціональні аспекти : автореф. дис.

на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : [спец.] 10.02.04. «Германські мови» ЛНУ ім. Івана Франка. Львів, 2000. 19 с.

9. Доценко О. М. Способи англо-українського перекладу текстів міжнародних договорів *Молодий вчений.* 2019. № 6 (70).

10. Драганчук К. В. Переклад термінологічної лексики в юридичних текстах // *Молодий вчений.* 2017. № 11. С. 214-218.

11. Завадько Е. Г. Засади вироблення української термінології *Тези I Міжнародн. наук. конф. (м. Львів, 22–25 вересня 1992).* Львів, 1992. С. 22–

25.

12. Згурська В. Г. Структурно-семантичні характеристики юридичної термінології англійської мови у рамках україномовного перекладу. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: Міжвуз. зб. наук. ст.* 2010. Вип. XXIII, ч. 2. С. 535–542.

13. Зінукова Н.В. Ділова документація англійською мовою: складання та переклад. *Дніпропетровський ун-т економіки та права*. Дніпро : ДУЕП, 2006. 68 с.
14. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця, Нова книга, 2004.
15. Клименко, А. Особливості та труднощі перекладу німецьких юридичних договорів. 2024.
16. Коваль О. Е. Юридична термінологія в сучасній англійській мові: походження та вживання *Молодий вчений*. 2018. № 5 (57). С. 479–483.
17. Лощенова І. Ф., Нікішина В. В. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя, Філологічні науки*, Книга 3, 2004. С. 102–105.
18. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. [спец.] 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» Національний університет «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого», Харків, 2012. 20 с.
19. Ляшук А.М., Мошнягул М.С. Семантичні та етимологічні характеристики запозичених юридичних термінів англійської мови. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2016. № 10. С. 129–134.
20. Метьолкіна, М. М. Формування англомовної компетенції у фаховому писемному спілкуванні майбутніх логістів [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02; наук. кер. П. О. Бех; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2009. – 274 с.
21. Науменко Л. П., Гордєєва, А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську. *Practical Course of Translation from*

- English into Ukrainian: навчальний посібник*. Вінниця: Нова Книга, 2011. 138 с
22. Нікіфорова С.М. Особливості юридичної термінології в англійській мові. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. 2012. С. 173–179.
23. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. *Монографічне видання*. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
24. Семенюк Ю. А. Основи теорії мовної комунікації. К : інЮра, 2009. 276 с.
25. Шумило І., Сніца Т. Особливості перекладу юридичних текстів. *Філологічний дискурс : збірник наук. праць*. 2016. Вип. 4. С. 266–272.
26. Berry R. Terminology in English Language Teaching: Nature and Use // *Linguistic Insights: Studies in Language and Communication*. Peter Lang AG, 2010.V. 93. P. 175–250.
27. Bryan A. A. Dictionary of Modern Legal Usage. Garner : Oxford University Press, 2004. 953 p.
28. Butt P. Modern Legal Drafting : A Guide to Using Clearer Language. Oakleigh : Cambridge University Press, 2001. 274 p.
29. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>
30. Garner B. A. The Elements of Legal Style. / [second Edition]. Oxford : Oxford University Press, 2002. 288 p.
31. Giannoni D. S. Researching Language and the Law : Textual Features and Translation Issues. Bern : Peter Lang AG, International Academic Publishers, 2010. 278 p.
32. Haigh R. Legal English. London : Cavendish Publishing Limited, 2004. 325 p.
33. Hatim B., Mason I. The Translator as Communicator. London : Routledge, 1997. 256 p.

34. Reminska Yu. Yu. Theoretical Frameworks for the Legal Terminology // Scientific Journal of the Lviv State University of Life Safety / [Philological Periodical of Lviv]. 2018. No 3. P. 21–214.
35. Schneiderova A. Historical Background to English Legal Language // Journal of Modern Science. 2018. T. 2, № 37. P. 117–126.
36. Simpson A. W. B. The Common Law and Legal Theory // Oxford Essays in Jurisprudence. Oxford : Clarendon Press, 1973. P. 182–240.
37. Tiersma P. M. Legal Language. Chicago : University of Chicago Press, 1999.

328 p.

38. The Recommendations on the Transport of Dangerous Goods URL: https://unece.org/DAM/trans/danger/publi/unrec/rev14/English/00E_Intro.pdf
39. Veretina–Chiriac I. Characteristics and Features of English Legal Vocabulary // Lingvistică și Literatură. [Seria Științe umanistice]. Moldova : Universitatea De Stat Din Moldova. 2012. P. 103–107.

ДОДАТКИ

CLASSIFICATION AND DEFINITIONS OF CLASSES OF DANGEROUS

GOODS 6. The classification of goods by type of risk involved has been drawn up to meet technical conditions while at the same time minimizing interference with existing regulations. It should be noted that the numerical order of the classes is not that of the degree of danger. 7. The objective of the recommended definitions is to

indicate which goods are dangerous and in which class, according to their specific characteristics, they should be included. These definitions have been devised so as to provide a common pattern which it should prove possible to follow in the various national and international regulations. Used with the list of dangerous goods, the definitions should provide guidance to those who have to use such regulations; and they present a notable degree of standardization while retaining a flexibility that allows diverse situations to be taken into account. Classifications for substances in the Model Regulations are made on the basis of consideration of data submitted to the Committee by governments, intergovernmental organizations and other international organizations in the form recommended in Figure 1. However the actual data submitted are not formally endorsed by the Committee. 8. The Recommendations on the Transport of Dangerous Goods, Manual of Tests and Criteria (ST/SG/AC.10/11/Rev.3) present the United Nations schemes for the classification of certain types of dangerous goods and gives descriptions of the test methods and procedures, considered to be the most useful, for providing competent authorities with the necessary information to arrive at a proper classification of substances and articles for transport. It should be noted that the Manual is not a concise formulation of testing procedures that will unerringly lead to a proper classification of products and it assumes, therefore, competence on the part of the testing authority and leaves responsibility for classification with them. The competent authority has discretion to dispense with certain tests, to vary the details of tests and to require additional tests, when this is justified, to obtain a reliable and realistic assessment of the hazard of a product. 9. Wastes should be transported under the requirements of the appropriate class considering their hazards and the criteria presented in the Model Regulations. Wastes not otherwise subject to these Regulations but covered under the Basel Convention¹ may be transported under Class 9. 10. Many of the substances listed in Classes 1 to 9 are deemed, without additional labelling, as being environmentally hazardous.

11. Many consignments of goods are treated with fumigants that pose a risk during transport, in particular to workers who may be exposed unknowingly when they open transport units. The Model Regulations address fumigated transport units as consignments that are subject to special documentation and warning sign requirements in the consignment procedures of Part 5.

КЛАСИФІКАЦІЯ І ВИЗНАЧЕННЯ КЛАСІВ НЕБЕЗПЕЧНИХ ВАНТАЖІВ

6. Класифікація товарів за типом ризику була розроблена з урахуванням технічних умов і одночасно з метою мінімізації втручання в існуючі регламенти. Варто зазначити, що числовий порядок класів не відображає ступінь небезпеки.

7. Мета рекомендованих визначень полягає в тому, щоб вказати, які товари є небезпечними і в який клас, відповідно до їх специфічних характеристик, вони повинні бути включені. Ці визначення розроблені таким чином, щоб надати загальну модель, якої можна дотримуватись у різних національних та міжнародних регламентах. Використовувані разом зі списком небезпечних вантажів, ці визначення мають слугувати орієнтиром для тих, хто повинен використовувати такі регламенти, і вони представляють значний рівень стандартизації, зберігаючи при цьому гнучкість, що дозволяє враховувати різноманітні ситуації. Класифікація речовин у Модельних Регламентах проводиться на основі розгляду даних, представлених Комітету урядами, міжурядовими організаціями та іншими міжнародними організаціями у формі, рекомендованій на малюнку 1. Однак фактичні дані, що подаються, не формально затверджуються Комітетом.

8. Рекомендації щодо транспортування небезпечних вантажів, Довідник з тестування та критеріїв (ST/SG/AC.10/11/Rev.3) представляють схеми Організації Об'єднаних Націй для класифікації певних типів небезпечних вантажів і надають описи методів і процедур тестування, які вважаються найбільш корисними для надання компетентним органам необхідної інформації для правильної класифікації речовин і предметів для транспортування. Варто зазначити, що Довідник не є стислим формулюванням процедур тестування, які безпомилково призведуть до правильної класифікації продуктів, тому він передбачає компетентність з боку органу тестування і залишає відповідальність за класифікацію за ними. Компетентний орган має право відмовитися від певних тестів, варіювати деталі тестів і вимагати додаткові тести, коли це обґрунтовано, для отримання надійної та реалістичної оцінки безпеки продукту.

9. Відходи повинні транспортуватися відповідно до вимог відповідного класу, з урахуванням їх небезпеки та критеріїв, представлених у Модельних Регламентах. Відходи, які не підлягають цим Регламентам, але охоплені Конвенцією з Базеля, можуть транспортуватися за Класом 9.

10. Багато з речовин, зазначених у Класах 1 до 9, без додаткового маркування вважаються такими, що мають екологічну небезпеку.

11. Багато вантажів обробляються фумігантами, які створюють ризик під час транспортування, зокрема для працівників, які можуть бути піддані впливу ненавмисно, коли відкривають транспортні одиниці. Модельні Регламенти стосуються фумігованих транспортних одиниць як вантажів, які підлягають спеціальним вимогам документації та попереджувальних знаків у процедурах відправлення, викладених у Частині 5.

CONSIGNMENT PROCEDURES 12. Whenever dangerous goods are offered for transport certain measures should be taken to ensure that the potential risks of the dangerous goods offered are adequately communicated to all who may come in contact with the goods in the course of transport. This has traditionally been

accomplished through special marking and labelling of packages to indicate the hazards of a consignment and through the inclusion of relevant information in the transport documents and by placarding of transport units. Requirements in this regard are provided in the Model Regulations annexed to this document. 13. The labels recommended in 5.2.2.2 of the Model Regulations should be affixed on goods or packages. The labelling system is based on the classification of dangerous goods and was established with the following aims in mind: (a) To make dangerous goods easily recognizable from a distance by the general appearance (symbol, colour and shape) of the labels they bear; (b) To provide, by means of colours on the labels, a useful first guide for handling, stowage and segregation. 14. In certain cases, where the danger of an item of dangerous goods is considered low, or the goods are packed in a limited quantity, exemptions from labelling may be provided. In such cases, marking of packages with the class or division and the packing group number may be required. 15. One of the primary requirements of the transport document for dangerous goods is to convey the fundamental information relative to the hazard of the goods being offered for transport. To achieve this end, it is considered necessary to include certain basic information in the transport document for the dangerous goods consignment unless otherwise exempted in the Model Regulations. It is recognized that individual national authorities or international organizations may consider it necessary to require additional information. However, the basic items of information considered necessary for each dangerous substance, material or article offered for transport by any mode are identified in the Model Regulations.

ПРОЦЕДУРИ ВІДПРАВЛЕННЯ

12. Щоразу, коли небезпечні вантажі пропонуються для транспортування, необхідно вжити певних заходів, щоб забезпечити належне повідомлення про потенційні ризики небезпечних вантажів всім,

хто може контактувати з цими товарами під час транспортування. Це традиційно досягається шляхом спеціального маркування і етикетування упаковок, щоб вказати на небезпеки відправлення, а також шляхом включення відповідної інформації в транспортні документи та шляхом розміщення знаків на транспортних одиницях. Вимоги в цьому відношенні наведені в Модельних Регламентах, доданих до цього документа.

13. Етикетки, рекомендовані в пункті 5.2.2.2 Модельних Регламентів, повинні бути прикріплені до вантажів або упаковок. Система маркування ґрунтується на класифікації небезпечних вантажів і була встановлена з урахуванням наступних цілей: (а) Зробити небезпечні вантажі легко впізнаваними з відстані за загальним виглядом (символ, колір і форма) етикеток, які вони мають; (б) Надати, за допомогою кольорів на етикетках, корисний перший орієнтир для обробки, складання та розподілу.

14. У деяких випадках, коли небезпека певного небезпечного вантажу вважається низькою, або вантаж упакований в обмеженій кількості, можуть бути передбачені винятки з маркування. У таких випадках може бути вимагатися маркування упаковок класом або категорією і номером групи упаковки.

15. Однією з основних вимог до транспортного документа для небезпечних вантажів є передача основної інформації, що стосується небезпеки товарів, які пропонуються для транспортування. Для досягнення цієї мети вважається необхідним включити певну основну інформацію в транспортний документ для відправлення небезпечних вантажів, якщо інакше не передбачено в Модельних Регламентах. Визнається, що окремі національні органи або міжнародні організації

можуть вважати за необхідне вимагати додаткову інформацію. Однак основні елементи інформації, які вважаються необхідними для кожної небезпечної речовини, матеріалу або предмета, що пропонується для транспортування будь-яким способом, ідентифіковані в Модельних Регламентах.

EMERGENCY RESPONSE 16. The relevant national and/or international organizations should establish emergency provisions to be taken in the event of

accidents or incidents during the transport of dangerous goods in order to protect persons, property and the environment. For radioactive material appropriate guidelines for such provisions are contained in "Emergency Response Planning and Preparedness for Transport Accidents Involving Radioactive Material", Safety Series No. 87, IAEA, Vienna (1988).

COMPLIANCE ASSURANCE 17. The competent authority should ensure compliance with these Regulations. Means to discharge this responsibility include the establishment and execution of a programme for monitoring the design, manufacture, testing, inspection and maintenance of packaging, the classification of dangerous goods and the preparation, documentation, handling and stowage of packages by consignors and carriers, to provide evidence that the provisions of the Model Regulations are being met in practice.

TRANSPORT OF RADIOACTIVE MATERIAL 18. The Competent Authority should ensure that the consignment, acceptance for transport and transport of radioactive material is subject to a Radiation Protection Programme as described in the Model Regulations. The competent authority should arrange for periodic assessments of the radiation doses to persons due to the transport of radioactive material, to ensure that the system of protection and safety complies with the International Basic Safety Standards for Protection against Ionizing Radiation and for the safety of Radiation Sources, Safety Series No. 115, IAEA, Vienna (1996).

ВІДПОВІДЬ НА НЕДОЗВОЛЕНІ СИТУАЦІЇ

16. Відповідні національні та/або міжнародні організації повинні встановити заходи для реагування в разі аварій або інцидентів під час транспортування небезпечних вантажів, щоб захистити людей, майно та навколишнє середовище. Для радіоактивних матеріалів відповідні рекомендації щодо таких заходів містяться в документі "Планування та підготовка до надзвичайних ситуацій у разі транспортних аварій з радіоактивними матеріалами", Серія безпеки № 87, МАГАТЕ, Відень (1988).

ГАРАНТІЯ ВІДПОВІДНОСТІ

17. Компетентний орган має забезпечити дотримання цих Регламентів. Знаряддя для виконання цієї відповідальності включають встановлення та реалізацію програми моніторингу проектування, виробництва, тестування, інспекції та обслуговування упаковки, класифікації небезпечних вантажів, а також підготовки, документування, обробки та зберігання упаковок перевізниками та відправниками, щоб підтвердити, що положення Модельних Регламентів дотримуються на практиці.

ТРАНСПОРТ РАДІОАКТИВНИХ МАТЕРІАЛІВ

18. Компетентний орган повинен забезпечити, щоб відправлення, прийняття для транспортування та транспортування радіоактивних матеріалів підлягало Програмі захисту від радіації, як зазначено в Модельних Регламентах. Компетентний орган повинен організувати періодичні оцінки дози радіації для людей у зв'язку з транспортуванням радіоактивних матеріалів, щоб забезпечити, що система захисту та безпеки відповідає "Міжнародним основним стандартам безпеки для захисту від іонізуючої радіації та для безпеки джерел радіації", Серія безпеки № 115, МАГАТЕ, Відень (1996).

LANGUAGE OF THE TRANSPORT DOCUMENT (5.4.1.4.1 ADR)

Transmitted by the Government of Austria SUMMARY Executive summary: The current text of 5.4.1.4.1 second subparagraph ADR on the language to be used for the particulars to be entered in the transport document is unnecessarily restrictive and differs considerably from the corresponding text adopted for the RID to enter into force in 2005. In order to provide adequate flexibility in particular for combined road-rail transport 5.4.1.4.1 should be amended. Action to be taken: Amend 5.4.1.4.1 second subparagraph ADR. Related documents: Report and adopted texts of the RID Expert Committee of autumn 2003.

РЕЗЮМЕ

Виконавче резюме:

Чинний текст пункту 5.4.1.4.1 другого абзацу ADR щодо мови, яка має використовуватися для внесення даних у транспортний документ, є надмірно обмежувальним і суттєво відрізняється від відповідного тексту, прийнятого для RID, що має набрати чинності у 2005 році. Для забезпечення належної гнучкості, особливо для комбінованих перевезень автомобільним і залізничним транспортом, пункт 5.4.1.4.1 слід змінити.

Пропоновані дії: Змінити другий абзац пункту 5.4.1.4.1 ADR.

Супутні документи: Звіт і прийняті тексти Комітету експертів RID, осінь 2003 року.

The particulars to be entered in the document shall be drafted in an official language of the forwarding country, and also, if that language is not English, French, or German, in English, French or German, unless international road carriage tariffs, if any, or agreements concluded between the countries concerned in the transport operation, provide otherwise.” At the meeting of the RID Expert Committee in autumn 2003, based on a proposal by the CIT the following text for the corresponding provision of 5.4.1.4.1 RID was adopted: "The consignment note shall be filled out in one or more languages, one of which shall be French, German or English." This text whilst preserving, in principle, the requirement for the particulars to be entered in English, French, or German allows for more flexibility with regard to additional languages. Thus, on the one hand, the situation for personnel engaged in monitoring or in emergency response activities which also at present have to be prepared, in international transport, to read transport documents drawn up in another language than their mother tongue but always at least in English, French, or German remains unchanged. On the other hand, it is still possible to enter the particulars in additional languages in cases where this may be necessary for reasons beyond the scope of ADR (e.g. national legislation). Furthermore, it seems justified to provide a special provision for transports where the whole journey is performed solely within an area in which a certain language is official language i.e. where it can be expected that all personnel engaged in monitoring or in emergency response activities understand that same language. It is also proposed to keep the exception in the current text with regard to ~~international road carriage tariffs, if any, or agreements concluded between the countries concerned in the transport operation~~”, although the meaning of the reference to ~~tariffs~~” seems rather unclear. Proposal: 5.4.1.4.1 Amend the second sub-paragraph to read as follows: ~~The particulars to be entered in the document shall be drafted in one or more languages. One of these languages shall be English, French or German, unless:~~ (a) international road carriage tariffs, if any, or agreements concluded between the countries concerned in the transport operation, provide otherwise or, (b) carriage accompanied by the document is performed only

on territories, regions or parts of territories where the language used in the document is an official language

Дані, які мають бути внесені в документ, повинні бути складені офіційною мовою країни-відправника, а також, якщо ця мова не є англійською, французькою або німецькою, додатково англійською, французькою або німецькою, якщо інші міжнародні тарифи на автомобільні перевезення чи угоди, укладені між відповідними країнами в межах транспортної операції, не передбачають інше."

На засіданні Комітету експертів RID восени 2003 року, на основі пропозиції СІТ, було прийнято наступний текст для відповідного положення пункту 5.4.1.4.1 RID: "Транспортна накладна повинна бути заповнена однією або декількома мовами, одна з яких повинна бути французькою, німецькою або англійською."

Цей текст, зберігаючи основну вимогу щодо внесення даних англійською, французькою або німецькою мовами, дозволяє більше гнучкості у використанні додаткових мов. Таким чином, з одного боку, ситуація для персоналу, який здійснює контроль або бере участь у заходах реагування на надзвичайні ситуації, залишається незмінною — вони повинні бути готові до читання транспортних документів, складених іншою мовою, але завжди як мінімум англійською, французькою або німецькою. З іншого боку, можливість внесення даних додатковими мовами залишається, коли це необхідно через обставини поза межами ADR (наприклад, національне законодавство).

Крім того, здається виправданим передбачити спеціальне положення для перевезень, коли вся подорож здійснюється виключно в зоні, де певна мова є офіційною, тобто коли можна очікувати, що весь персонал, залучений до контролю або заходів реагування на надзвичайні ситуації, розуміє цю ж мову.

Також пропонується зберегти виняток у чинному тексті щодо "міжнародних тарифів на автомобільні перевезення, якщо такі існують, або угод, укладених між відповідними країнами в межах транспортної операції", хоча значення посилання на "тарифи" здається дещо незрозумілим.

Пропозиція: 5.4.1.4.1 Змінити другий абзац, виклавши його в такій редакції: "Дані, які мають бути внесені в документ, повинні бути складені однією або кількома мовами. Одна з цих мов повинна бути англійською, французькою або німецькою, якщо: (а) міжнародні тарифи на автомобільні перевезення, якщо такі існують, або угоди, укладені між відповідними країнами в межах транспортної операції, не передбачають інше, або (b) перевезення, супроводжуване документом, здійснюється виключно на територіях, регіонах або частинах територій, де мова, використана в документі, є офіційною."

Required documents

The transport of dangerous goods requires the necessary documentation, specifying what the load consists of and what quantities are transported. The ADNR indicates what information must be reported.

The documentation needs to contain at least the following:

- the correct transport name
- class and sub-class (if applicable)
- UN number, preceded by the letters UN
- packaging group (if applicable)
- number and type of package and total quantity of dangerous goods

Furthermore, chapter 5.4 of the ADNR stipulates a number of special requirements concerning documentation, for example written instructions and additional conditions.

Special requirements are also drawn up for the following:

- waste materials
- heated goods
- infectious goods
- radioactive goods
- limited quantities
- salvage packaging
- empty, unclean packaging and tanks

Obligation to report the transport of dangerous goods on Dutch inland waterways (IVS90)

<https://english.ilent.nl/topics/transporting-dangerous-goods-by-inlandwaterway/required-documents>

You are legally obligated to report to the first IVS (Information and Shipping Tracking System) post on your route if:

A. You are sailing on the Dutch (main) waterways as stated in the Regulations for Communication on Inland Waterways and:

- you are transporting dangerous goods listed in the VBG (Regulations for the Transport of Dangerous Goods on Inland Waterways 1997) and/or
- your vessel is longer than 110 m
- your vessel is a barge train longer than 140 m and wider than 15 m, and/or
- your vessel is an ocean-going vessel or a passenger ship and/or
- you are carrying 'special cargo'.

B. You are crossing the Dutch border at Lobith, on both entry and departure (checkpoint: CBS Lobith).

If your cargo is on the ADNR 2003 list, note the UN number, the class (if applicable), the classification code and the packaging group (provided by your shipper). Ships that are not legally obligated to report are nevertheless asked to do so at the first IVS post along their route. See the overview map.

Container or vehicle load certificate

Prior to a sea voyage (ADNR, margin number 5.4.2.), dangerous goods in CTUs (Cargo Transport Units, the collective name given to containers, lorries, tankers, etc.) should be accompanied by a container/vehicle load certificate in which the unit

identification number is stated along with an official declaration that the ADNR conditions are met. The load certificate must be fully completed and signed, otherwise the cargo will not be released for sea transport.

Необхідні документи

Перевезення небезпечних вантажів вимагає наявності відповідної документації, яка вказує склад вантажу та обсяги, що транспортуються. ADNR вказує, яку інформацію необхідно зазначати.

Документація повинна містити щонайменше наступне:

- правильну транспортну назву
- клас та підклас (якщо застосовується)
- номер ООН, перед яким вказуються літери UN
- групу пакування (якщо застосовується)
- кількість та тип упаковки, а також загальну кількість небезпечних вантажів

Крім того, глава 5.4 ADNR передбачає низку спеціальних вимог до документації, зокрема письмові інструкції та додаткові умови. Також встановлені особливі вимоги для наступних категорій:

- відходи
- нагріті товари
- інфекційні матеріали
- радіоактивні матеріали
- обмежені кількості

- аварійне пакування
- порожня, неочищена тара та резервуари

Обов'язок повідомляти про перевезення небезпечних вантажів на внутрішніх водних шляхах Нідерландів (IVS90)

Ви зобов'язані за законом повідомляти перший пост IVS (Інформаційна та Судноплавна Система) на вашому маршруті, якщо:

А. Ви рухаєтеся по нідерландських (основних) водних шляхах, зазначених у Правилах спілкування на внутрішніх водних шляхах, і:

- перевозите небезпечні вантажі, зазначені в VBG (Правила перевезення небезпечних вантажів на внутрішніх водних шляхах 1997 року) і/або
- довжина вашого судна перевищує 110 м
- ваше судно є складом барж довжиною понад 140 м і шириною понад 15 м, і/або
- ваше судно є морським або пасажирським судном і/або
- ви перевозите "спеціальний вантаж"

В. Ви перетинаєте нідерландський кордон в Лобіті як при в'їзді, так і при виїзді

(контрольний пункт: CBS Lobith).

Якщо ваш вантаж зазначений у списку ADNR 2003, вкажіть номер ООН, клас (якщо застосовується), класифікаційний код та групу пакування (надані вашим відправником). Судна, які не зобов'язані за законом повідомляти, все одно можуть зробити це на першому посту IVS на своєму маршруті. Дивіться оглядову карту.

Сертифікат навантаження контейнера або транспортного засобу Перед початком морського рейсу (ADNR, маржинальний номер 5.4.2.), небезпечні

вантажі в транспортних одиницях (СТU, контейнерах, вантажівках, цистернах тощо) повинні супроводжуватися сертифікатом навантаження контейнера/транспортного засобу, в якому зазначено ідентифікаційний номер одиниці, а також офіційна заява про те, що умови ADNR виконані. Сертифікат навантаження повинен бути повністю заповнений і підписаний, інакше вантаж не буде допущено до морського транспортування.

Safety passport for dangerous goods for air transportation: all about the document

Air transportation is a fast and reliable way to send cargo anywhere in the world. To avoid problems with customs clearance, suppliers are required to comply with the rules for transporting dangerous goods by air.

There are 9 classes of classification of hazardous substances, and for each there is a special packaging. In case of violation of transportation conditions, a number of goods pose a threat to the lives of transport workers. They can also harm the environment and damage the vehicle. The Dangerous Goods Safety Data Sheet allows you to send goods by air.

General rules for transportation of dangerous goods by air

Transportation of dangerous goods is carried out in accordance with the instructions of the International Air Transport Association (IATA) and the regulations of Ukraine. Products that meet the requirements of one of the nine classifications are required to have a number of accompanying documents.

- Cargo safety passport. Further transportation conditions depend on the accuracy and correctness of the completed document.
- Declaration – a sample document is selected depending on the classification of the cargo.
- Special packaging with marking that corresponds to the hazard class of the goods. A document confirming the airline's consent to the transportation of dangerous goods.

Some goods are strictly prohibited for transportation by air. Before drawing up the documentation, it is important to familiarize yourself with the classification in detail or contact the airline representatives to confirm the carriage of dangerous goods by air and collect the accompanying documentation that the carrier will indicate.

What cargoes are classified as dangerous?

The classification is extensive, the full list of names can be found in the Air Code of Ukraine, as well as on the IATA website.

This classification includes explosives, flammable liquids, caustic and poisonous substances, oxidizing materials, gases under pressure. The goods safety data sheet allows you to transport such goods by air. Among the main products that are dangerous are the following:

- Lithium-ion batteries;
- Hydrogen peroxide, saltpeter and bleaches;
- Paint and varnish products, industrial solvents;
- Aerosols and lighters;
- Heating elements, pyrotechnic products;
- Radioactive substances.

An individual or legal entity sender is fully responsible for the transportation of dangerous goods by air and possible damage that may be caused to the goods during transportation. The absence of appropriate marking on the packaging of the parcel is a violation of the law, which may entail criminal liability in the event of a transport accident and death.

Паспорт безпеки для небезпечних вантажів для авіап перевезень: усе про документ Авіап перевезення — це швидкий та надійний спосіб доставки вантажів будь-куди у світі. Щоб уникнути проблем з митним оформленням, постачальники зобов'язані дотримуватися правил транспортування небезпечних вантажів повітряним транспортом.

Існує 9 класів класифікації небезпечних речовин, і для кожного передбачена спеціальна упаковка. У разі порушення умов перевезення деякі вантажі можуть становити загрозу життю працівників транспорту. Вони також можуть завдати шкоди довкіллю та пошкодити транспортний засіб. Паспорт безпеки небезпечних вантажів дозволяє здійснювати їх перевезення авіатранспортом.

Загальні правила перевезення небезпечних вантажів повітряним транспортом
Перевезення небезпечних вантажів здійснюється відповідно до інструкцій Міжнародної асоціації повітряного транспорту (ІАТА) та законодавства України. Продукція, що відповідає вимогам однієї з дев'яти класифікацій, повинна мати низку супровідних документів.

- Паспорт безпеки вантажу. Подальші умови перевезення залежать від точності та правильності заповнення цього документа.
- Декларація – зразок документа обирається залежно від класифікації вантажу.
- Спеціальна упаковка з маркуванням, що відповідає класу безпеки товару. Документ, що підтверджує згоду авіакомпанії на перевезення небезпечних вантажів.

Деякі товари суворо заборонені для перевезення повітряним транспортом. Перед оформленням документації важливо детально ознайомитися з

класифікацією або звернутися до представників авіакомпанії для підтвердження можливості авіап перевезення небезпечних вантажів та зібрати супровідні документи, які вказує перевізник.

Які вантажі класифікуються як небезпечні?

Класифікація є широкою, повний перелік назв можна знайти в Повітряному кодексі України, а також на сайті IATA.

До цієї класифікації належать вибухові речовини, легкозаймисті рідини, їдкі та отруйні речовини, окислювальні матеріали, гази під тиском. Паспорт безпеки вантажу дозволяє транспортувати такі товари авіатранспортом. Серед основних небезпечних вантажів можна виділити:

- Літій-іонні батареї;
- Перекис водню, селітра та відбілювачі;
- Лакофарбова продукція, промислові розчинники;
- Аерозолі та запальнички;
- Нагрівальні елементи, піротехнічні вироби;
- Радіоактивні речовини.

Фізична або юридична особа-відправник несе повну відповідальність за перевезення небезпечних вантажів авіатранспортом та можливі збитки, що можуть бути завдані під час транспортування. Відсутність належного маркування на упаковці є порушенням закону, що може призвести до кримінальної відповідальності у випадку транспортної аварії та загибелі людей.